

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

**Reprezentují ženy ženská témata ve svém prvním projevu ve
Sněmovně?**

Bakalářská práce

Autor: Ivana Rousková

Studijní program: B6701 Politologie

Studijní obor: Politologie

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Nové Město nad Metují, 2021

Zadání bakalářské práce

Autor:	Ivana Rousková
Studium:	F18BK0066
Studijní program:	B6701 Politologie
Studijní obor:	Politologie
Název bakalářské práce:	Reprezentují ženy ženská témata ve svém prvním projevu ve sněmovně?
Název bakalářské práce AJ:	Do women represent women's topics in their first speech in the House?

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se bude věnovat substantivní reprezentaci žen v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. V teoretické části práce budou vysvětleny pojmy jako reprezentace, zaměříme se na deskriptivní reprezentaci a její vztah k substantivní reprezentaci a uvedení předpokladů o tom, jak a proč gender ovlivňuje výběr politických témat poslanců a poslankyň. V praktické části bakalářské práce bude analýza zaměřena na zodpovězení otázky, jakým tématům se poslanci a poslankyně věnují v prvním projevu, a zda se poslankyně věnují ?Ženským? tématům více než poslanci. Proto budou v prvních projevech poslanců a poslankyň identifikována obsažená policy témata. Práce bude srovnávat, zda se muži a ženy liší v tématech a jejich počtu. Prvním projevem se může poslanec představit a ostatním sdělit, jaká témata jsou jeho prioritou. Mezi tzv. ženská témata můžeme zařadit sociální témata, zdravotnictví, školství či kulturu. Časově bude práce zasazena do aktuální Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, která v naší zemi působí od roku 2017 do současnosti. V práci bude vybráno stejné množství poslanců a poslankyň z jednotlivých kandidátních listin politických stran, kteří se v tomto období dostali do Poslanecké sněmovny. Jedná se o zástupce devíti politických stran či hnutí a to ANO, ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, ODS, Piráti, SPD, STAN a TOP 09.

Antoš, Marek. 2008. *Principy voleb v České republice: (doplněno o srovnání se státy Evropské unie)*. Praha: Linde. Balík, Stanislav et al. 2010. *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK). Balík, Stanislav, Pink Michal et al. 2016. *Kvalita demokracie v České republice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. Balík, Stanislav, Pink Michal a Voda Petr. 2019. *Parlament s lidskou tváří: biografické aspekty české legislativní politiky*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. David, Roman. 1999. *Politologie: základy společenských věd*. 3. přeprac. a rozš. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc. Heywood, Andrew. 2005. *Politická teorie*. Praha: Eurolex Bohemia. Kubát, Michal et al. 2004. *Politické a ústavní systémy zemí středovýchodní Evropy*. Praha: Eurolex Bohemia. Linek, Lukáš, Císař Ondřej, Petrušek Ivan a Vráblíková Kateřina. 2017. *Občanství a politická participace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR. Říchová, Blanka. 2002. *Úvod do současné politologie: (srovnávací analýza demokratických politických systémů)*. Praha: Portál. Fórum50%. <https://padesatprocent.cz> Parlament České republiky, Poslanecká sněmovna. <https://www.psp.cz> Volební server Českého statistického úřadu. <https://www.volby.cz>

Garantující pracoviště:	Katedra politologie, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Petra Vodová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucí bakalářské práce Mgr. Petry Vodové, Ph.D.) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Novém Městě nad Metují dne 15. 4. 2021

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala své vedoucí bakalářské práce Mgr. Petře Vodové, Ph.D. za odborné rady a připomínky během psaní mé bakalářské práce.

Anotace

Rousková, Ivana. 2021. *Reprezentují ženy ženská témata ve svém prvním projevu ve Sněmovně?* Hradec Králové. Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, 58 s. Bakalářská práce.

Předkládaná bakalářská práce se věnuje substantivní reprezentaci žen v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Časově se práce zaměřuje na aktuální Poslaneckou sněmovnu, která zde působí od roku 2017. V první části je vymezen pojem deskriptivní reprezentace a její vztah k substantivní reprezentaci. Dále se práce zabývá genderovými rozdíly, které ovlivňují výběr politických témat a chování poslanců a poslankyň, ženskými a mužskými tématy, ale i parlamentními debatami a projevy, které jsou důležité pro samotný proces tvorby politiky. Ve druhé části práce je z projevů, vybraných zástupců devíti vítězných politických stran a hnutí, provedena analýza zaměřená na zodpovězení otázky, jakým tématům se poslanci a poslankyně v prvním projevu věnují, a zda se poslankyně věnují ženským tématům více než poslanci.

Klíčová slova: reprezentace, gender, ženská témata, projevy, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky

Annotation

Rousková, Ivana. 2021. *Do women represent women's topics in their first speech in the House?* Hradec Králové. University of Hradec Králové. Philosophical Faculty, 58 pp. The Bachelor Thesis.

This bachelor thesis deals with substantive representation of women in the Chamber of Deputies of the Czech Republic. This thesis concentrates on the period of governance of the current Chamber of Deputies, in office since 2017. In the first part of the thesis, the term descriptive representation and its relation to the substantive representation is defined. The thesis follows up gender differences, which influence the choice of political topics and behaviour of deputies, it further deals with both women's and men's issues, but, also, it deals with debates and speeches in the Chamber of Deputies which are important for the process of creating politics itself. In the second part of the thesis, the analysis of the speeches of the chosen deputies of nine winning parties and movements is made. The analysis concentrates on answering which topics the chosen deputies choose to deliver in their first speech and, also, whether the women in the Chamber of Deputies dedicate themselves more to the women's issues than men in the Chamber of Deputies.

Key words: representation, gender, women's topics, speeches, the Chamber of Deputies of the Czech Republic

OBSAH

Seznam použitých zkratk	8
1. Úvod	10
2. Reprezentace	11
2. 1 Idea politické reprezentace	11
2. 2 Deskriptivní a substantivní reprezentace	14
3. Jak a proč gender ovlivňuje výběr politických témat a chování poslanců a poslankyň	14
3. 1 Ženské a mužské genderlekty	15
3. 2 Genderový rozdíl v politickém chování	17
4. Ženská a mužská politická témata a zájmy	17
4. 1 Týkají se ženské zájmy i mužů?	18
4. 2 Odlišná témata politiků a političek	20
5. Důležitost debat a projevů	20
5. 1 Parlamentní debaty	21
5. 2 Role žen v parlamentních debatách	23
5. 3 Poslanecká sněmovna České republiky	23
5. 4 Pravidla mluvení v Poslanecké sněmovně	25
5. 5 Sněmovní projevy v České republice	26
6. Metodologie	29
7. Analytická část	29
7. 1 Složení Poslanecké sněmovny od roku 2017	32

7. 2 Porovnání řeči poslankyň podle policy oblastí.....	37
7. 3 Porovnání řeči poslanců podle policy oblastí.....	42
7. 4 Celková analýza řeči poslankyň a poslanců.....	45
8. Závěr.....	48
Prameny a literatura.....	53
Prameny.....	53
Internetové zdroje.....	53
Literatura.....	53
Přílohy	58

Seznam použitých zkratk

ANO – ANO 2011

ČR - Česká republika

ČSSD - Česká strana sociálně demokratická

EU - Evropská unie

KDU-ČSL - oficiálně do roku 2019 Křesťanská a demokratická unie -
Československá strana lidová

KSČM - Komunistická strana Čech a Moravy

NATO - Severoatlantická aliance

ODS - Občanská demokratická strana

Piráti - Česká pirátská strana

SPD – Svoboda a přímá demokracie

STAN - Starostové a nezávislí

1. Úvod

Ženy tvoří zhruba polovinu české populace. Ve vrcholné politice jich působí pouze okolo 20 %, čímž můžou být jejich zájmy nerovnoměrně zastoupeny a reprezentovány. Ženy musí v politice překonat daleko víc překážek jako stejně schopní muži. Politika se týká nás všech a je ve všech oblastech našeho života, bez ohledu na to, zda si to uvědomujeme nebo si tento fakt chceme připustit.

Bakalářská práce se bude věnovat substantivní reprezentaci žen v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Práci lze rozdělit do dvou hlavních částí, teoretickou a praktickou, z nichž každá bude mít několik kapitol a podkapitol.

V první teoretické části práce, bude v kapitole druhé až páté vysvětleno, co rozumíme pojmem reprezentace, zaměříme se na deskriptivní reprezentaci a její vztah k substantivní reprezentaci a uvedení předpokladů o tom, jak a proč gender ovlivňuje výběr politických témat a chování poslanců a poslankyň. Měly by ženy političky reprezentovat ženy a jejich zájmy, v souvislosti s jejich genderovou příslušností? Pro zodpovězení této i následujících otázek bude nutné popsat jaká jsou ženská témata a zájmy. S otázkou politické reprezentace žen je nutné také zmínit a poukázat na důležitou roli parlamentních debat a projevů, které jsou nezbytnou součástí samotného procesu tvorby politiky.

Ve druhé, praktické části práce bude analýza zaměřena na zodpovězení otázky, jakým tématům se poslanci a poslankyně věnují v prvním projevu, a zda se poslankyně věnují ženským tématům více než poslanci. Prvním projevem se může poslanec představit a ostatním sdělit, jaká témata jsou jeho prioritou. Jako podotázka, k hlavnímu cíli této práce, bude dále zjišťováno, zda poslankyně, které již ve Sněmovně působily v předchozích letech, budou více zastupovat ženské zájmy než kolegyně, které jsou v této profesi první volební období.

Poslanci, kteří se ujímají slova, mohou chtít ovlivnit politiku, vytvořit si osobní platformu nebo dodržovat sociální normy (Bäck & Debus, 2016, s. 23-28). Proto budou v prvních projevech poslanců a poslankyň identifikována obsažená policy témata. Práce bude srovnávat, zda se muži a ženy liší v tématech.

Časově bude práce zasazena do aktuální Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, která v naší zemi působí od roku 2017 do současnosti. Jedná se o jednu z nejúspěšnějších voleb, co se týká zastoupení žen ve Sněmovně, v novodobé historii naší země, kdy jich do křesel Poslanecké sněmovny usedlo 22 %. V práci bude vybráno stejné množství poslanců a poslankyň z jednotlivých kandidátních listin politických stran, kteří se v tomto období dostali do Poslanecké sněmovny. Jedná se o zástupce devíti politických stran či hnutí a to ANO, ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, ODS, Piráti, SPD, STAN a TOP 09.

Jelikož výše uvedenému tématu je v odborné literatuře věnovaná malá pozornost, tak smyslem práce je tuto mezeru zaplnit. Až do sametové revoluce bylo toto téma zcela opomíjeno, a i poté zůstalo na okraji zájmu veřejnosti. Pouze členové určité skupiny mohou skutečně porozumět svým potřebám a přáním a mít motivaci se reprezentovat, což předpokládá teorie deskriptivní reprezentace, ve které se jedná o podobnost reprezentovaného a reprezentujícího. V práci bude zkoumáno, zda v případě poslankyň dochází i k substantivní reprezentaci, jejímž předpokladem je, že budou jednat v zájmu reprezentovaných, což je v souladu se zájmy žen.

2. Reprezentace

2.1 Idea politické reprezentace

Mezi hlavní mechanismy, které umožňují praktické fungování demokracie patří participace, reprezentace, opozice a politická odpovědnost. Jestliže by volila pouze menšina občanů, která by špatně reprezentovala danou populaci, tak by vláda prosazovala a chránila jen zájmy úzké skupiny lidí a tím by byly ohrožena práva a zájmy nereprezentované většiny (Linek, Císař, Petrušek, & Vráblíková, 2017, s. 17).

Zvolení poslanci parlamentu jsou reprezentanti a poté jednají “jako lid”. Fakticky část kompetencí lid přenáší na své reprezentanty a ti se poté v tomto vymezeném prostoru mohou chovat autonomně. Jednotlivé politické strany se podílejí na výběru reprezentantů a poté plní i funkci reprezentace zájmů v parlamentu (Říchová, 2002, s. 45).

Idea reprezentace neboli zastoupení je těsně spjata s moderní teorií demokracie. Pokud nějaký širší soubor lidí zastupuje nebo jedná jménem jednotlivce nebo skupiny lidí, tak se toto v politologii nazývá reprezentace. V politické reprezentaci by tudíž měla vzniknout jistá vazba mezi vládou a ovládanými. Díky tomu by se názory lidu měly artikulovat a jeho zájmy by měly být zajištěny. Občas se na reprezentanty hledělo jako na lidi, kteří “vědí a umí víc než jiní” a proto mohou moudře jednat v jejich zájmu. Z toho by se dalo usoudit, že politikové by nemuseli být vázáni názory těch, kdo je zvolili, ale měli by myslet vlastní hlavou a jednat dle vlastního uvážení. Jelikož základem reprezentace jsou volby, tak mnozí vycházejí z toho, že zvolení politici se mohou označovat za reprezentanty proto, že jim dal mandát lid. Reprezentanti mají velký prostor k ovlivňování životů ostatních lidí. Pakliže budou politici vedeni k tomu, aby mysleli vlastní hlavou, tak existuje nebezpečí a může se reálně stát, že se vymknou tlakům veřejnosti a budou jednat pouze ve svém vlastním sobeckém zájmu, a ne v zájmu lidu, který reprezentují (Heywood, 2005, s. 201-203).

2. 2 Deskriptivní a substantivní reprezentace

Dle Hanny Pitkin není těžké vymezit definici pojmu “reprezentace”, aby byla jednoduchá a široká z důvodu pokrytí jejího různého použití a v různých kontextech. Její obecná definice tohoto pojmu znamená “učinit znovu přítomným” (Gelnarová, 2010, s. 124).

Podle toho, zda v politice jsou reprezentovány názory, zájmy, volební obvody nebo identita můžeme reprezentaci rozdělit na čtyři typy, a to reprezentaci ideologickou, funkcionální, geografickou a sociální. Ideologická reprezentace znamená reprezentování idejí neboli hodnot, geografická znázorňuje zastupování určitého volebního obvodu, funkcionální představuje zastupování zájmových skupin a nových sociálních hnutí a u sociální reprezentace je předpoklad, že reprezentanti hovoří za sociální skupinu, jíž jsou součástí a sdílejí s ní společné zkušenosti. Co se týká reprezentace žen v politice může tato reprezentace především být funkcionální a sociální. Funkcionální reprezentací žen může být myšleno jako zastupování ženských zájmů a sociální reprezentace může znamenat zastupování žen jako sociální skupiny (Gelnarová, 2010, s. 124-126).

Jestliže složení společnosti zrcadlí složení volených orgánů, tak se jedná o deskriptivní reprezentaci, která představuje podobnost reprezentovaného a reprezentujícího. Reprezentant “symbolizuje” reprezentované z titulu své podobnosti k nim, ale nejedná za ně. Jedná se o politické zástupce dané skupiny osob, kteří sami život žijí v určitém smyslu typický pro skupinu lidí, kterou reprezentují. Deskriptivní reprezentace by tedy v souvislosti se ženami v politice měla znamenat, že ženy by v politických institucích měly být reprezentovány opět jen ženami. Pokud je poměr žen v zastupitelském orgánu nižší než jejich poměr ve společnosti, tak z hlediska deskriptivní reprezentace, jsou ženy v politice podreprezentovány. Pokud bude reprezentace chápána z hlediska účelu, budou brány v úvahu zájmy všech svých voličů, tak reprezentovat bude znamenat jednat v zájmu reprezentovaných. Takovou reprezentaci můžeme nazvat substantivní reprezentací, která představuje reálné jednání v zájmu voličů. Substantivní reprezentace by v tomto případě měla znamenat, že politici nebo političky budou v politice jednat v souladu se zájmy žen. Zda ženy-voličky v politice reprezentuje žena-politička či muž-politik, by v tomto případě mělo být druhotné, ale je nutné,

aby reprezentující plně jednal v zájmu žen, které je zvolily. Pokud budou v politice ženy-voličky reprezentovány ženami a pokud budou zájmy žen zastupovat ženy, tak dochází ke spojení pojetí deskriptivní i substantivní reprezentace (Gelnarová, 2010, s. 124-126).

Reprezentativní vláda by tudíž měla být složena ze členů, kteří pocházejí ze všech skupin a vrstev, které jsou ve společnosti obsaženy, a to jak z hlediska společenské třídy, genderu, věku, náboženství či etnické příslušnosti, a to v počtech, které odpovídají těmto skupinám a vrstvám ve společnosti. Dalo by se říci, že by měla být jakousi “společností v malém”. Většinou to, co si lidé myslí, je dáno tím, ze které třídy pocházejí, jaké mají povolání či vzdělání nebo v jaké rodině žili nebo žijí. Proto by ženy, chudí či obyčejní dělníci měli být též dostatečně zastoupeni, aby nebyly jejich zájmy marginalizovány nebo zcela přehlíženy. Přesto názor, že reprezentanti se mají podobat reprezentovaným, není přijímán se všeobecným souhlasem. Mnozí v něm spatřují ohrožení demokracie. Reprezentace, kde by například ženy mohly reprezentovat pouze ženy, dělnickou třídu pouze dělníci, a nikdo by již nehájil společné dobro země nebo neprosazoval národní zájem. Taková reprezentace by mohla být cestou k rozdělení společnosti a ke vzniku konfliktů. Kritické této reprezentace uvádějí, že k dobré vládě je potřeba, aby si lidé politiky vybírali z řad vzdělaných, schopných a úspěšných. Vzdělání by člověku mohlo pomoci k lepšímu porozumění složitých politických a ekonomických problémů. Avšak pomáhá politikům vzdělání morálně soudit zájmy jiných lidí? Existuje málo důkazů, že právě vzdělaní lidé mají větší smysl pro společenskou odpovědnost (Heywood, 2005, s. 202-206).

Jelikož zhruba polovinu společnosti tvoří ženy, tak by pro demokratický systém vládnutí mělo být jejich přiměřené zastoupení v parlamentu. Ženy nikde na světě nejsou zastoupeny v parlamentu v poměru k populaci žen. Často jsou vnímány tak, že jsou pouze viděny, ale nejsou dostatečně slyšeny. Každý člověk by měl mít právo se účastnit rozhodování, která definují jeho život. Jelikož ženy lépe znají svou situaci, měly by se stejně jako muži podílet na tvorbě zákonů a jejich požadavky by měly směřovat ze soukromé sféry do veřejné (Mensah & Wood, 2018, s. 62-64).

V současné době jsou do politických institucí voleni reprezentanti či reprezentantky na základě stranického klíče a tím zůstává převažující ideologické

hledisko. Ženy z různých stran nebo i v rámci jedné strany mohou mít z toho důvodu odlišný názor na otázky související s rodinou a poté je soukromá sféra předmětem hodnotových sporů. Pokud političky nesdílejí stejné názory jako ženy-voličky, byť tvrdí, že je reprezentují nebo je chtějí reprezentovat, tak se ženy-voličky nemusí cítit být jimi reprezentovány. V současném demokratickém politickém systému nejsou mechanismy, které by voličkám zajišťovaly odpovědnost političek v zastupování ženských zájmů. V současnosti jsou do orgánů politické reprezentace voleny ženy i muži na kandidátkách politických stran a jsou vázány stranickými programy a cíli, a tudíž zde nerepresentují ženy jako skupinu. Ale ne všechny zákony a politická rozhodnutí jsou přijímány na stranické bázi, takže jistá autonomie političkám zůstává (Gelnarová, 2010, s. 128-132).

Na tvorbě zákonů, které jsou mnohdy sociálně necitlivé a na situaci žen nijak nereagují, se právě odráží nedostatek žen ve vrcholné politice a ve veřejných funkcích. Jednou z podmínek rozvoje demokracie by měla být vyšší účast žen na politickém životě dané země. Jde o to, aby v politické reprezentaci mohly ženy vyjadřovat "ženská specifika", zdůrazňovat problémy, které ženy pocítují naléhavěji než muži, a to díky své sociální roli. Více otevřenějším prostředím pro ženy političky je regionální politika, která jim může být častěji bližší a přístupnější z hlediska jejich každodenních problémů a starostí. Početní zastoupení žen v obecních zastupitelstvech je mnohdy vyšší než na celostátní úrovni. Ženy dostávají více prostoru na nižších mocenských pozicích. Ve větších městech je daleko vzácnější najít ženy v pozicích starostek, než na menších obcích (Hašková et al., 2006, s. 48-51).

3. Jak a proč gender ovlivňuje výběr politických témat a chování poslanců a poslankyň

3.1 Ženské a mužské genderlekty

Ženy a muži mají odlišný styl i cíl komunikace, hovoří tedy různými genderlekty. Což by se všeobecně dalo přirovnat k lidem, kteří pocházejí z různých kultur a hovoří různými dialekty. Muži komunikují jazykem postavení a nezávislosti, naopak ženy jazykem důvěrnosti a vztahů. Z tohoto vznikají různá

nedorozumění, jelikož rozhovory mezi ženami a muži jsou často jako rozhovory mezi dvěma lidmi, kteří pocházejí z různých kultur. Spousta různých faktorů, a gender je jedním z nich, působí na interaktivní proces komunikace. Genderová nerovnost představuje velkou část každodenní komunikace, jež odráží rozdíly životních zkušeností mužů a žen. Badatelé zjistili, že v rozhovorech v genderově smíšené společnosti většinu hovoru obstarávají muži, čímž mají více příležitosti vyjadřovat své názory. Muži také častěji ženám skáčou do řeči a mění témata hovorů ve prospěch jejich zájmů. Hovoří-li muž, tak mu posluchači obou pohlaví věnují větší pozornost, než když hovoří žena. Ve smíšené společnosti lze také neverbální komunikaci mužů popsat spíše jako dominantní. Nárokují si více prostoru než ženy a více narušují osobní prostor žen tím, že si k nim blíže stoupají, víc na ně hledí a také se jich dotýkají. Ženy mají tendenci uhýbat očima, a naopak se častěji usmívají, ať už mají nebo nemají důvod, a tato gesta jsou vykládána jako společenská a submisivní. Pokud se ženy navzájem při rozhovorech přerušují, tak tato přerušování jsou spíše nápomocná k nalezení vhodného slova než útočná nebo nepřátelská (Renzetti & Curran, 2003, s. 180-182).

Muži tedy mluví déle a častěji než ženy, jak předpokládá teorie sociální role. U žen je pravděpodobnější, že budou méně mluvit, protože nemají tendenci být dominantní nebo agresivní (Bäck & Debus, 2016, s. 23-28). Muži používají řeč ke zlepšení jejich hierarchického postavení ve společnosti, zatímco ženy používají řeč k posílení vzájemných vztahů. Ženy mají tendenci se v komunikaci vyhýbat konfliktům a spíše dávají přednost návrhům a diskuzím před příkazy. Ženy se snaží používat jazyk, který je více otevřený, popisný, pozorný a přátelský (Power & Berardone, 1998, s. 45). Na mluvení u žen a mužů má také vliv moc, takže kdo má například více funkcí nebo je ve vládě, tak i na půdě parlamentu více a déle hovoří (Bäck & Debus, 2016, s. 23-28). Avšak politickým významem genderu se spíše rozumí společensky vnucené než biologické rozdíly mezi muži a ženami (Heywood, 2005, s. 65).

3. 2 Genderový rozdíl v politickém chování

Genderový rozdíl v zastoupení ve veřejných funkcích se dá vysvětlit již v odlišné socializační zkušenosti dívek a chlapců, kdy se dispozice k politice formují již v dětství. Chlapcům se říká, že se jednou mohou stát prezidentem, naopak dívky mohou spíše doufat, že se jednou provdají za muže, který se třeba stane prezidentem. To, že je politika spíše maskulinní činnost se děti učí již v mládí, a to se poté odráží v jejich chování v dospělosti. Usilování o veřejnou funkci si ženy za svůj cíl volí zřídka. Socializace v raném dětství má na vývoj postojů a chování podle pohlaví silný vliv. Z toho plyne, že na politickém rozhodování mají ženy a muži nerovný podíl, jelikož se nestejně podílejí na politické moci a tím jsou jejich zájmy a zkušenosti ve veřejné politice i v právu nerovným způsobem zastoupeny. Jádrem genderového rozdílu jsou nejenom otázky ekonomiky, sociálního zabezpečení, zahraniční politiky, ale i otázky ochrany životního prostředí a bezpečnosti ve veřejném prostoru. Ženy se zcela oprávněně cítí být ekonomicky zranitelnější než muži. Silný genderový rozdíl je také v otázkách války a míru, kde ženy hlasitě protestují proti válkám a dávají přednost diplomatickému řešení před vojenskou akcí a zastávají názor, že ztráty na životech vojáků i civilistů za válečné vítězství nestojí. Ženy preferují směřování výdajů do domácí sociální oblasti před směřováním výdajů do vojenské oblasti a vyjadřují více znepokojení ohledně zločinnosti a drog. Naopak podobná stanoviska mají ženy i muži ohledně ochrany životního prostředí, i když ženy mají více negativní postoj k používání jaderné energie a bezpečnosti jaderných elektráren. Avšak politické postoje a chování ovlivňují i další faktory než jen příslušnost k pohlaví. Jedná se například o rasovou a etnickou příslušnost, příslušnost k sociální skupině, vzdělání, věk či postavení v zaměstnání. Ženy i muži mají o politiku podobný zájem, historicky však měli monopol na veřejné funkce po celém světě muži (Renzetti & Curran, 2003, s. 380-390).

Genderové stereotypy ovlivňují muže a ženy různě. Může nastat situace, že zvýšená přítomnost žen vyvolá u mužských poslanců odpor a ti pak mohou použít taktiky, aby bránili politické iniciativě žen a udržovali je mimo mocenské pozice. Z tohoto důvodu aktivita žen může být účinnější, pokud je jich méně a mohou se mobilizovat jednotlivě, aniž by bylo nutné bojovat s odporem mužů. Ženské politické vůdkyně jsou také všeobecně přísněji posuzovány, a to i na základě

malých chyb. Je pravděpodobnější, že poté budou ženy ze své vedoucí pozice rychleji odvolány než muži. Leckdy jsou ženy do vedoucích pozic vybrány právě tehdy, když existuje vysoké riziko selhání organizace nebo vedení, aby z tohoto selhání nebyli obviněni muži (Bäck & Debus, 2016, s. 156-172).

4. Ženská a mužská politická témata a zájmy

4. 1 Týkají se ženské zájmy i mužů?

Slovo “zájem” znamená v nejšířším slova smyslu nějaký prospěch nebo výhodu. To, co je “dobré” pro lid, je veřejným zájmem (Heywood, 2005, s. 207).

Mezi tzv. ženské zájmy, které se vztahují k veřejným zájmům, ale zároveň se týkají primárně soukromé sféry, jako např. rodiny, patří otázky spojené s domácí prací, péčí o rodinu, děti a závislé osoby, těhotenstvím, ochranou proti domácímu násilí či znásilnění, rozvody, sexuálním obtěžováním, prostitucí nebo interrupcí (Mensah & Wood, 2018, s. 72). Otázka ženských zájmů je vysvětlována rozdílnými pozicemi žen a mužů ve společnosti. Díky tomu ženy sdílejí řadu problémů, které určují jejich zájem. Tyto ženské aktivity (domácí práce, péče o děti a závislé osoby) patří mezi neplacenou práci a stále zůstávají především na jejich zodpovědnosti. Navíc mají ženy horší pozici na pracovním trhu a mnohdy také menší odměnu za stejnou práci v porovnání s muži. Ženy se také více než muži zabývají otázkami genderové rovnosti. Asi neexistují zájmy, které by byly všem ženám společné. Ale existují některé zájmy žen, které se liší od zájmů mužů. Přítomnost žen v politice má proto vliv na podobu legislativní agendy (Gelnarová, 2010, s. 126-132). Jelikož stále existují tradiční role pro muže a ženy, lze očekávat, že tyto zděděné normy poté strukturují chování poslanců (Bäck & Debus, 2016, s. 44-45).

Je také nutné zmínit, že mnoho zájmů označovaných jako ženské, především těch, které souvisejí s rodinou a péčí o děti, se netýkají pouze žen, ale také mužů. Otázky týkající se sladování rodinného a pracovního života by měly být chápány jako zájmy obecně lidské, týkající se žen i mužů (Gelnarová, 2010, s. 129-130).

Zájmy žen také pramení z různých životních zkušeností žen a z jejich zařazení ve společnosti. Mezi tradiční témata žen také patří zdraví, vzdělání, zlepšování životních podmínek žen, ale můžou zde být i témata s feministickým

přízvukem. Co je považováno za zájmy žen mnohdy definují političtí aktéři a také ženské hnutí (Celis, 2007, s. 87-88).

Strany, v nichž je více žen poslankyň, mohou strukturovat politiku stran k zastupování ženských zájmů. Statistiky ukazují, že více aktivní při zastupování žen jsou poslanci ze socialistických a katolických stran, a to při řešení zájmů sociálního zabezpečení a práce žen. Socialističtí poslanci společně s ženami v minulosti usilovali o rovnost na trhu práce a o zlepšení situace pracujících žen. Poslankyně se snažily o rozšíření rovnosti i v sociální oblasti a například požadovaly, aby se na ženy nahlíželo i jako na potenciální hlavu rodiny. Katolíci věnovali pozornost ženským zájmům, které upřednostňovaly roli žen jako matek a manželek. Ženy v domácnosti by dle jejich názoru měly být finančně ohodnoceny a měly by mít rovné postavení v sociálním zabezpečení. Katoličtí muži i ženy podporovali vyšší mzdy pro typicky ženská zaměstnání a pro částečný úvazek pro ženy. Socialisté i katolíci usilovali o stejnou mzdu pro ženy za stejně vykonanou práci a odsuzovali vysokou míru nezaměstnanosti žen (Celis, 2007, s. 92-108).

Vliv politické ideologie na zastupování ženských zájmů byl v minulosti patrný i na českém území. Na základě doložených poznatků byla ženská témata, v první polovině 20. století v tehdejší Československé republice, politickou otázkou výhradně levice. Levicové strany měly v té době větší zastoupení žen v Poslanecké sněmovně než strany středové a pravicové (Balík, Pink, & Voda, 2019, s. 48-50).

4. 2 Odlišná témata politiků a političek

Dle zjištění mají poslanci a poslankyně odlišné politické priority. Poslankyně často uvádějí, že mají povinnost zastupovat ženy, jejich zájmy a sdílet stejné názory jako ženské voličky. Ženy mají tendenci se nejvíce od mužských kolegů poslanců lišit, z hlediska stanovení legislativní agendy a navrhování nových zákonů, v otázkách týkajících se žen. Nicméně pouhé zvýšení počtu zvolených žen se vždy nepromítá do politických zisků pro ženy, a to vzhledem k různým omezením týkajících se stranické příslušnosti, institucionálních norem či nezkušeností. Je zde důležitost jednotlivců, kteří sami iniciují politické návrhy nebo povzbuzují ostatní, aby podpořili ženské zájmy, a to bez ohledu na podíl poslankyň

v parlamentu. Jednotliví muži mohou v některých situacích hrát klíčovou roli při prosazování politických zájmů žen (Celis, Childs, Kantola, & Krook, 2008, s. 102-103).

Mezi další politicky důležitá témata žen by, kromě výše zmíněného práva na stejnou mzdu za stejnou práci stejné hodnoty, jistě patřilo ukončení diskriminace žen při přijímání do zaměstnání, stejné šance a kariérní postup, důstojný starobní důchod, stejné podmínky pro otce i matky na mateřské dovolené, lepší podmínky na rodičovské dovolené, zlepšení sociálních a ekonomických podmínek pro rodiče samoživitele, urychlení projednávání soudních případů týkajících se péče o děti, právo na svobodné rozhodnutí o mateřství či zajištění rovných podmínek pro politickou a veřejnou činnost (Hašková et al., 2006, s. 49).

Srovnávací studie ukazují, že politici mužského pohlaví dostávají více prestižních pozic a více se zabývají “tvrdšími” oblastmi politiky, jako je například ekonomie, zahraniční věci nebo obrana (Bäck & Debus, 2016, s. 23-28). Ženy poslankyně jsou častěji vidět na postech zabývajících se politickými tématy, která jsou definována jako “měkčí”, jako například ve výborech pro zdravotnictví, sociální věci, vzdělávání, kulturu či sport (Bäck & Debus, 2016, s. 44-45). To je patrné i v české politice, kde si političky většinou nebudují specializaci na určité politické téma, jako jejich mužští kolegové, ale ženskou doménou jsou procedurální, právní, ústavní záležitosti sněmovny a státu a dále sociální politika či zdravotnictví. Jelikož svou práci neprezentují mediálně, tak veřejností nejsou vnímány jako “experti”. Ve vysoké české politice ženy svou kariéru nebudují stejně jako muži, většinou politiku po dvou volebních obdobích opouštějí a vracejí se ke svým původním profesím. (Hašková et al., 2006, s. 34-36). Ženy svou roli v politice chápou jako veřejnou službu a jsou pro ně méně často důležitá funkce a postavení (Hašková et al., 2006, s. 52).

Naopak muži se své politické činnosti mohou věnovat naplno, protože nejsou na rozdíl od žen, tolik závislí na rodině. Velká část české společnosti si myslí, že ženy mají vstup do politiky ztížen kvůli rodinným povinnostem, tradicím a společenským podmínkám (Hašková et al., 2006, s. 46-47). Část političek rozporně a převážně negativně hodnotí dominující mužský princip a mužské

vnímání, které v současné době představuje v české politice dominantní diskurs (Hašková et al., 2006, s. 52).

5. Důležitost debat a projevů

5.1 Parlamentní debaty

V parlamentních demokraciích hraje ústřední roli debata, díky které jsou legislativní zákony ještě před hlasováním a schválením jednotlivými poslanci prodiskutovány. Tyto debaty mohou mít významný vliv na samotný proces tvorby politiky, jelikož někteří poslanci mohou své kolegy argumenty přesvědčit a změnit jejich názory (Bäck & Debus, 2016, s. 12-13).

Avšak motivace pronášet řeč vládních poslanců může být často menší než v případě opozičních poslanců. Důvodem je dosažení přijetí zákona, zatímco pronášení řeči může celý proces zpomalit či ohrozit, jak to v praxi ukazují pokusy o obstrukce (Balík et al., 2019, s. 116). V některých zemích včetně České republiky je prokázáno, že poslanci pronášejí více projevů v debatách, které jsou blízké programům a cílům jednotlivých stran (Bäck & Debus, 2016, s. 119-120). Je předpoklad, že například poslanci strany zelených budou častěji hovořit o otázkách životního prostředí, zatímco poslanci sociálních stran budou pronášet více projevů s ohledem na dobré životní podmínky nebo zaměstnanost. Dále můžeme říci, že poslanci, kteří mají vedoucí pozice se méně odchyľují od stranické linie a je méně pravděpodobné, že se vzbouří a vyjádří svůj nesouhlas v parlamentních rozpravách. Poslanci, kteří se ujímají slova, mohou chtít ovlivnit politiku, chtějí si vytvořit osobní platformu nebo dodržovat sociální normy (Bäck & Debus, 2016, s. 23-28). Výrazně častěji mohou v rozpravách také zaujímat slovo členové jednotlivých výborů, pokud jsou tématem debaty záležitosti týkající se daného výboru (Bäck & Debus, 2016, s. 119-120).

V systémech, kde hrají strany důležitou roli, mohou být lídři jednotlivých stran stanovena pravidla, která určitým poslancům zabrání v projevu. Důvodem toho, proč poslanci téže strany hlasují shodně může být fakt, že představitelé strany odmění věrnost při hlasování nebo potrestají porušení stranické disciplíny. Existuje málo výzkumů ohledně organizování projevů a ohledně toho, zda vedení strany je

schopné ovlivňovat tvorbu řeči jednotlivých poslanců (Bäck, Debus, & Müller, 2014, s. 505-506). Může nastat situace, že strana si vybere poslankyně, aby stranu zastupovala v “měkčích” diskuzích a jako mluvčí v “tvrdších” diskuzích jsou vybráni poslanci. Také by poslancům s delší parlamentní kariérou, mohlo být dovoleno, mít více projevů (Bäck et al., 2014, s. 508). V neposlední řadě je nutné zmínit, že ženy mají obecně nízký podíl na rozhodnutích, které jsou klíčové pro fungování politických stran (Hašková et al., 2006, s. 53).

Tyto debaty a projevy signalizují postoje a priority jednotlivých poslanců a poslankyň a jsou klíčové pro zjištění cíle této práce a to, zda ženy reprezentují ženská témata a jak se na půdě parlamentu chovají a o čem nejčastěji hovoří.

5. 2 Role žen v parlamentních debatách

Z literatury o pohlaví a politice je známo, že ženy i muži mají různé styly komunikace, a proto je předpoklad, že i v parlamentních debatách budou projevy poslanců a poslankyň rozdílné. Výzkumy ukazují, že ženy argumenty dokládají osobními zkušenostmi či zkušenostmi ostatních, diskutují o věcech konkrétním způsobem a jsou méně kontroverzní, agresivní a rozporuplné než muži, kteří se spíše zaměřují na fakta a čísla. Ženské styly parlamentu přinášejí více demokratické a institucionální hodnoty a mohou při debatách nabídnout jiný úhel pohledu. Argumentační styly žen mohou být tedy při projevech více poutavé a efektivní, což může mít důležité důsledky při způsobu prezentace jednotlivých problémů v legislativních debatách. Muži naopak více vyrušují, vstávají, křičí, urážejí ostatní poslance a strany, jsou více bojovní a útoční než ženy. Při projevech ženy častěji používají zájmeno “my”, zatímco muži používají “já”. Ženy se při projevech častěji odkazují na konkrétní skupiny a jednotlivce, například na svobodné matky, studenty či rodiny s nízkými příjmy a jsou ochotnější více naslouchat druhé straně. Muži více odkazují na problémy systému, státu nebo ekonomiky (Hargrave & Langengen, 2020, s. 1-7).

Ač by se dalo očekávat, že čím menší je zastoupení žen v parlamentu, tím budou méně hovořit, tak výsledky průzkumů ukazují, že naopak ženy mají méně projevů v zemích, které mají větší zastoupení žen v parlamentu, jako je Švédsko,

Norsko a Finsko. Co se týká typů debat, které můžeme rozlišit mezi “měkkými” a “tvrdými”, tak je ve výše uvedených zemích prokázáno, že poslankyně méně často hovoří v debatách o “tvrdších” oblastech politiky než jejich mužští kolegové (Bäck & Debus, 2016, s. 118). Tento výsledek by mohl naznačovat určitou diskriminaci, ale mohl by také znamenat, že sociální role a identita ženy mají stále vliv při legislativní činnosti a ke změně by mohlo dojít až v příštích desetiletích s nástupem mladší generace, která bude jinak socializovaná a bude mít jiný pohled na roli žen v politických funkcích. Ve Švédsku, které má okolo 40 procent poslankyň, čímž se dostalo vysoko nad Evropský průměr zhruba 25 procent poslankyň, pravděpodobně méně projevů nemá dopad na politické výsledky, pokud ženy poslankyně nepřerostou ve významnou menšinu (Bäck et al., 2014, s. 514).

Studie ukazují, že i velmi malá skupina žen může významně přispět k jejich zastupování v parlamentu. Příspěvky poslankyň jsou k počtu intervencí ve prospěch žen, čemuž věnují vyšší prioritu a investují více času a energie v zastupování zájmů žen (Celis, 2007, s. 109). Poslankyně s větší pravděpodobností vystoupí v debatách, které se zabývají otázkami týkajícími se ženských témat, protože spadají do jejich vlastních oblastí zájmů (Bäck & Debus, 2016, s. 44-45). Pokud poslankyně hovoří o tzv. mužských tématech, je to většinou proto, že jejich vzdělání či profese odpovídá dané oblasti (Mensah & Wood, 2018, s. 72).

Ženy při projevech používají širší rozmanitost důkazů, které jsou přesvědčivé mnoha různými způsoby. Fakta založená na argumentaci jsou pro výsledek debaty důležitá. Ženy svými projevy mohou nabídnout konstruktivnější přístup k tradičnímu vnímání legislativního procesu oproti mužskému agresivnějšímu přístupu, čímž by mohl být podpořen pozitivnější vztah mezi veřejností a politickými elitami (Hargrave & Langengen, 2020, s. 24).

Ženské zastoupení v parlamentu je důležité nejen jako vzor pro ostatní ženy a symbol toho, co mohou ženy dosáhnout, ale také mohou změnit postoje, názory a chování mužských protějšků (Tremblay, 1998, s. 435).

Z teoretické části práce je patrné a dá se i očekávat, že ženy budou v Poslanecké sněmovně České republiky mluvit o ženských tématech více než jejich mužští kolegové, což je hlavním cílem zjištění této práce. Z výzkumů je prokázáno, že ženy díky své sociální roli, některé problémy pociťují naléhavěji než muži, a

proto je ve svých projevech více zdůrazňují. Tyto problémy spadají do jejich vlastních oblastí zájmů. Takže můžeme očekávat, že výsledkem analýzy jednotlivých projevů bude zjištění, že skutečně české poslankyně v prvním projevu ve Sněmovně více reprezentují ženská témata než muži. Dalším očekáváním o výsledku analýzy bude zjištění, zda zkušenější poslankyně, které již působily ve Sněmovně v předchozích letech, budou více zastupovat ženské zájmy než kolegyně, které jsou v této profesi první volební období. Můžeme předpokládat, že tyto poslankyně si už ustavily zkušenost, a to díky své předchozí specializaci na tato témata ve sněmovních výborech a své předchozí práci.

5.3 Poslanecká sněmovna České republiky

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky je dolní komora Parlamentu České republiky a vznikla k 1. lednu 1993 transformací z dosavadní České národní rady. Má 200 poslanců, kteří jsou voleni na čtyři roky podle poměrného volebního systému. Parlament České republiky je orgán složený z reprezentantů lidu a dle Ústavy České republiky má převážně zákonodárnou pravomoc. Obecné funkce Parlamentu jsou zastupitelská, legislativní, kontrolní a kreační. Horní komorou Parlamentu je Senát. Obě komory Parlamentu fungují nezávisle na sobě a dle Ústavy mají různé pravomoci. Poslaneckou sněmovnu je možné za předem stanovených podmínek v Ústavě rozpustit, Senát je nerozpustitelný. Mezi pravomoci Poslanecké sněmovny patří vyslovení důvěry a nedůvěry vládě, přijetí zákona o státním rozpočtu a státní závěrečný účet, předložení prezidentovi republiky návrh na jmenování nebo odvolání prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu. Dále Sněmovna může při rozhodování o běžných zákonech přehlasovat zamítavé stanovisko Senátu nadpoloviční většinou všech poslanců. Ohledně tvorby ústavních zákonů nebo vyjadřování souhlasu s ratifikací mezinárodních smluv a v některých záležitostech týkajících se obrany a bezpečnosti mají obě komory stejné pravomoci (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2021d).

5. 4 Pravidla mluvení v Poslanecké sněmovně

V České republice jsou pravidla mluvení v Poslanecké sněmovně obsažena v zákoně č. 90/1995 Sb., o jednacím řádu Poslanecké sněmovny (dále jen jednací řád). Dle jednacího řádu bod jednání zařazený na pořad schůze Sněmovny zpravidla uvede navrhovatel. Po navrhovateli vystoupí zpravodaj, který přítomné informuje o obsahu projednávané věci a výsledcích jednání výboru. Pokud věc projednalo více výborů, tak vystoupí zpravodajové zúčastněných výborů, pokud se nedohodly výbory na společném zpravodaji. Poté předsedající zahájí rozpravu. Ta je nejprve všeobecná a poté podrobná. Poslanci se do rozpravy hlásí písemně nebo zdvižením ruky. Zpravodaj dostane slovo během rozpravy kdykoli o to požádá. Řečník, který byl pověřen přednést k věci stanovisko poslaneckého klubu, má udělené slovo kdykoli až do konce rozpravy. Slova se smí ujmout jen ten, komu jej udělí předsedající. Sněmovna se k projednávanému bodu může usnést bez rozpravy na omezení řečnické doby a ta nesmí být kratší než deset minut nebo že k téže věci může poslanec vystoupit nejvýše dvakrát. V rozpravě se poslanec neobrací přímo na jiné poslance, ale případné dotazy na ně klade skrze předsedajícího. Poslanec dle jednacího řádu má mluvit k projednávané věci, nemá se odchylovat od tématu nebo překročit stanovenou řečnickou lhůtu. Dále by pronášená řeč měla být v mezích slušnosti a řečník by neměl být nikým přerušován. Poslanec se může přihlásit k faktické poznámce, kterou na průběh rozpravy reaguje, avšak v ní nelze uplatňovat věcná stanoviska k projednávané otázce. Přednesení faktické poznámky nesmí překročit dvě minuty (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2021a).

Poslanci mají právo mluvit ve svém mateřském jazyce a pakliže nemluví česky, jejich projev se tlumočí do českého jazyka, pokud o to požádá alespoň jeden poslanec. Po ukončení rozpravy předsedající udělí závěrečné slovo navrhovateli a zpravodaji. Slovo je uděleno kdykoli o to požádá prezidentu republiky, členovi vlády, předsedovi a místopředsedům Sněmovny, předsedovi poslaneckého klubu a poslanci, který je předsedou politické strany či hnutí. O schůzích Sněmovny se pořizuje zápis, v němž se mimo jiné uvedou řečníci, kteří v rozpravě vystoupili a též se pořizuje zvukový záznam. Jednací řád dále řeší zákonodárný proces ve stavu legislativní nouze či za stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, kde může Sněmovna rozhodnout o omezení řečnické doby až na pět minut za předem

stanovených podmínek (Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2021a).

5. 5 Sněmovní projevy v České republice

Z provedených výzkumů, které zahrnují data od konce 90. let minulého století do současnosti, v České republice víme, že většina poslanců promlouvá ve Sněmovně velmi málo, během parlamentních debat někteří zcela mlčí a za velmi aktivní v pronášení řeči můžeme označit pouze část poslanců. Souvislost s pronášením řeči má vzdělání, kde je prokázáno, že poslanci bez vysokoškolského titulu pronášejí méně řeči než poslanci s inženýrským, doktorským či vyšším titulem. Nejvíce také mluví mladí poslanci a u poslanců starších 55 let počet pronesených řečí ubývá (Balík et al., 2019, s. 120-124).

Co se týká pohlaví, tak muži poslanci pronášejí přibližně o čtvrtinu více řeči, poslankyně naopak pronášejí více interpelací. Výsledky zkoumání ukazují, že pozice ve straně ovlivňuje parlamentní aktivitu. Téměř dvojnásobek řeči pronášejí poslanci, kteří jsou předsedy či místopředsedy svých stran, a to oproti ostatním poslancům. Místopředsedové stran, na rozdíl od předsedů, nemají dle Zákona o jednacím řádu Poslanecké sněmovny přednostní právo pro vystoupení v debatě. Méně řeči také pronášejí poslanci, kteří byli níže postaveni na kandidátní listině. Naopak více mluví poslanci, kteří opustili či změnili poslanecký klub (Balík et al., 2019, s. 120-124). S množstvím řeči také souvisí povolání poslanců. Skoro ve všech oblastech průměrně nejvíce mluví poslanci, kteří na volebním lístku uvedli povolání "poslanec", to znamená, že byli poslanci i v předchozím období. Zkušenost z celostátní politiky nebo odborná práce v určitém sektoru je přínosem do parlamentních diskusí, kde se aktivita zejména projevívá v dané oblasti politiky. Nejméně aktivní poslanci jsou ti, kteří před vstupem do Sněmovny pocházeli z nejnižších tříd nebo zastávali řídicí funkce (Balík et al., 2019, s. 129-133).

Aktivita mužských poslanců se liší od poslankyň v souvislosti s různými tématy. Pokud se řeší ekonomická témata, tak poslanci pronášejí větší množství řeči než poslankyně, které naopak častěji, než muži hovoří nad sociálními tématy a ohledně zdravotnictví. V otázkách školství mezi poslanci a poslankyněmi není v

počtu řečí rozdíl. Muži také více hovoří ohledně témat z ústavně právní oblasti. U ostatních témat muži v průměru pronášejí dvojnásobné množství řečí než ženy. Výsledky tedy ukazují, že mezi pohlavím a různými projednávanými tématy ve Sněmovně existuje podobný vzorec výběru témat, jak naznačuje literatura zabývající se touto oblastí (Balík et al., 2019, s. 126-131).

6. Metodologie

K zodpovězení hlavní otázky a podotázky této práce, a to jakým tématům se poslanci a poslankyně věnují ve svém prvním projevu, zda se poslankyně věnují ženským tématům a jestli zkušenější poslankyně více zastupují ženské zájmy, bude potřeba několik datových zdrojů. Nejdříve budou využita data z volebních výsledků zveřejněných Českým statistickým úřadem, kde budou z devíti vítězných politických stran či hnutí v daném období (ANO, ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, ODS, Piráti, SPD, STAN a TOP 09) vybráni jednotliví poslanci a poslankyně.

Bude se jednat o stejný počet žen a mužů, z každé strany bude vybráno po dvou ženách a dvou mužích. Pouze za KDU-ČSL bude vybrána jedna žena, protože za tuto stranu jich ve sledovaném období do poslaneckých křesel více neusedlo. V první fázi budou vybírání vhodní kandidáti a kritériem a záměrem výběru bude snaha, aby se ve zkoumaném vzorku vyskytli poslanci a poslankyně, kteří v průběhu svého mandátu měli projev. Celkem bude tedy hodnoceno 35 poslankyň a poslanců, kteří budou náhodně vybráni, a u kterých nebude brán zřetel na zastoupení různých věkových kategorií, vzdělání, bydliště či jejich dřívějšího povolání ani na skutečnost, zda v Poslanecké sněmovně mají zkušenost z dřívějších let či jsou ve sledovaném období nováčci. Zřetel nebude brán ani na politickou příslušnost, jelikož někteří poslanci jsou bez politické příslušnosti, a to vše z důvodu nestranného a komplexního zhodnocení, které nebude limitováno žádnými z výše uvedených kritérií. Z těchto devíti vítězných stran mělo po volbách v říjnu 2017 nejvíce ženských křesel hnutí ANO a to rovných dvacet. Poté mělo šest křesel hnutí SPD a pět křesel měla ODS. KSČM a Piráti každá strana měla po třech křeslech, dále ČSSD, TOP 09 a STAN každá strana měla dvě křesla a pouhé jedno ženské křeslo mělo KDU-ČSL.

Předběžným průzkumem bylo zjištěno, že ne všichni poslanci a poslankyně ve sněmovně hovoří, tzn. mají projev, ve kterém by se představili a ostatním sdělili, jaká jsou jejich témata a priority. Někteří poslanci se se svými názory pouze přidávají k probíhajícím diskusím a jsou i tací, kteří během svého funkčního volebního období nehovoří vůbec.

V úvodu analytické části práce bude popsáno složení Poslanecké sněmovny po volbách v roce 2017, bude zde uveden podíl žen za jednotlivé strany a dále budou ve stručnosti napsány základní informace a charakteristiky o výše uvedených stranách či hnutích.

Vybrané jednotlivé první projevy poslankyň a poslanců, pro popis policy obsahů, budou rozděleny do jedné ze 14 policy kategorií (Dolezal, Ennsner-Jedenastik, Müller, & Winkler, 2016; Svačinová, 2018). Jedná se o ekonomiku, sociální stát, rozpočet a daně, vzdělávání, kulturu a sport, bezpečnost, obranu, zahraniční politiku, Evropu, infrastrukturu, společnost, ochranu životního prostředí, reformu institucí a imigraci. Základní kategorie obsahují asi 80 přesněji identifikovaných subkategorií a ty jsou dále rozděleny na konkrétní témata. Do kategorie “ekonomika” například patří oblasti týkající se trhu práce, nezaměstnanosti, globalizace, finanční sektor, spotřebitelé, ale i zemědělství. Do kategorie “sociální stát” můžeme dle našeho seznamu přiřadit i podporu nezaměstnaných, systém zdravotnictví, ošetrovatelství a péči o zdravotně postižené a seniory či rodinu. Do “rozpočtu a daní” také patří deficit rozpočtu a daně pro jednotlivce i pro firmy. Do kategorie “vzdělávání” můžeme také zařadit předškolní vzdělávání a vzdělávání dospělých, do “kultury a sportu” mimo jiné patří umění a volný čas. Do “bezpečnosti” náleží i boj proti zločinu, trestní stíhání, ale i prevence zločinnosti, do “obranu” také můžeme přiřadit zahraniční úkoly v armádě, do “zahraniční politiky” mimo mezinárodní spolupráce patří i bilaterální vztahy a válka či mír. Do kategorie “Evropa” spadá též evropská integrace a Evropská unie, do “infrastruktury” mimo jiné můžeme zařadit silniční, železniční, leteckou a vodní dopravu, ale i dodávky energie. Do “společnosti” také patří rovnost genderu, manželství či partnerství, sexuální orientace, náboženství, cenzura, extremismus, ale i otázky menšin či média. Do “ochrany životního prostředí” dle našeho seznamu náleží i ochrana zvířat či klimatu, do “reformy institucí” můžeme přiřadit politický systém, chování politiků, nižší územně správní celky, veřejné služby, ale i přímou

demokracii. A do poslední kategorie dle našeho seznamu “imigrace” mimo jiné spadá azylová politika, integrace cizinců, islám, zločinnost cizinců nebo rasismus. Každý projev lze přiřadit k jednotlivému tématu dle seznamu, který poté poslouží k zařazení projevů do jednotlivých základních kategorií. Kompletní přehled subkategorií a jednotlivých témat je obsažen v Příloze - Tabulka 1: Seznam kategorií, subkategorií a jednotlivých témat (policy oblasti) dle disertační práce Petry Svačinové (2018). Výše uvedené kategorie byly vytvořeny podle schématu AUTNES a přizpůsobeny českému politickému prostředí (Dolezal et al., 2016).

Při zjišťování jednotlivých projevů poslankyň a poslanců vycházím z dat Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, složka Poslanci a orgány, Zasedací pořádek a po rozkliknutí vybraných jednotlivců, jejich projevy najdeme v kolonce Řeč ve sněmovně. Z vybraných projevů bude provedena analýza řečí se zaměřením na zodpovězení otázky, jakým tématům se věnují ve svém prvním projevu a zda poslankyně v tomto projevu reprezentují ženská témata. A dále bude provedena analýza, zda zkušenější poslankyně, které ve Sněmovně působily již v předešlých letech, zastupují ženská témata více než poslankyně, které zde působí první volební období.

Dle zjištěných poznatků a výzkumů z teoretické části práce je patrné jaká témata jsou ženská a jaká mužská. Mezi ženská témata můžeme obecně zařadit oblasti týkající se sociálních věcí, rodiny, dětí, seniorů, genderové otázky, ekonomické podmínky žen, zdravotnictví, vzdělání, kulturu či sport. Tyto “měkčí” oblasti patří mezi ženská témata, protože spadají do jejich vlastních oblastí zájmů, což je dáno rozdílnými pozicemi žen a mužů ve společnosti. Mezi mužská témata patří ekonomie, zahraniční věci nebo obrana. K neutrálním tématům můžeme přiřadit otázky týkající se životního prostředí (Bäck & Debus, 2016, s. 23-28, s. 44-45; Celis, 2007, s. 87-88; Gelnarová, 2010, s. 126-132; Mensah & Wood, 2018, s. 72; Renzetti & Curran, 2003, s. 380-390).

Dále budou v textu, na základě provedené analýzy, porovnána jednotlivá témata žen, mužů a poté budou porovnány obě skupiny a dojde k vytýčení výjimečných případů, a to, zdali se některé ženy ve svém projevu zabývaly mužskými tématy a naopak. Závěrem budou jednotlivé projevy podle policy oblastí

sečteny dle žen a dle mužů a výsledky budou souhrnně přiřazeny k ženským, mužským a neutrálním oblastem zájmů.

7. Analytická část

7. 1 Složení Poslanecké sněmovny od roku 2017

Po volbách konaných ve dnech 20. a 21. října roku 2017 se do Poslanecké sněmovny dostalo devět politických stran či hnutí. Nejvíce hlasů získalo hnutí ANO a to 29,64 %, což představovalo 78 mandátů z celkového počtu 200 reprezentantů a z toho bylo dvacet žen. Na druhém místě se umístila s 11,32 % ODS s 25 mandáty, z nichž bylo pět žen. Piráti získali s 10,79 % hlasů 22 křesel, z toho tři ženské mandáty a stejný celkový počet křesel s 10,64 % hlasů získalo hnutí SPD, z toho šest žen. ČSSD získalo 15 křesel, což bylo 7,27 %, z toho byly dvě ženy a stejný celkový počet křesel získalo i KSČM s 7,76 %, ale z toho tři pro ženy. KDU-ČSL mělo volební výsledek 5,80 %, celkem deset křesel, z toho pouhá jedna žena, TOP 09 se ziskem 5,31 % hlasů získala sedm křesel, z toho dva mandáty pro ženy a nejméně 5,18 % hlasů získalo STAN, což představovalo šest křesel, z toho dvě ženy (Český statistický úřad, 2021a).

Tabulka 1: Počty poslanců a poslankyň - Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky 2017

Navrhující strana	Ženy	Muži	Celkem	Podíl žen za stranu
ANO	20	58	78	25,6 %
ODS	5	20	25	20,0 %
Piráti	3	19	22	13,6 %
SPD	6	16	22	27,3 %
ČSSD	2	13	15	13,3 %
KSČM	3	12	15	20,0 %
KDU-ČSL	1	9	10	10,0 %
TOP 09	2	5	7	28,6 %
STAN	2	4	6	33,3 %
Celkem	44	156	200	-

Zdroj dat: Šprincová, 2017, s. 5-6

Jednotlivé strany a hnutí do voleb v roce 2017 nominovaly 28,6 % žen. Historicky to byl nejvyšší podíl a s výsledkem 22 % zvolených žen se jednalo o stejné procento jako u voleb v roce 2010. S velkým odstupem od ostatních stran získalo nejvíce hlasů hnutí ANO, což mělo také určující vliv na zastoupení žen ve Sněmovně a za toto hnutí jich tam usedlo rovných 20 poslankyň. Největší podíl žen za stranu zastupuje hnutí STAN, za které byla zvolena třetina žen, a naopak pouze jedna žena byla zvolena za KDU-ČSL, což je pouze 10 % (Šprincová, 2017, s. 3-5).

V průběhu volebního období od roku 2017 do současnosti se složení Poslanecké sněmovny obměňuje, jednotliví poslanci se vzdávají svého mandátu nebo jsou z různých důvodů nahrazováni náhradníky, takže v současné době z 200 poslanců je 45 žen, což je nepatrný nárůst oproti období okamžitě po volbách 2017 (Český statistický úřad, 2021b, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 2021c).

K vítězným devíti politickým stranám či hnutím, které usedly do poslaneckých křesel, patří i nejstarší česká politická strana, která byla založena již v 19. století a tou je Česká strana sociálně demokratická. Jedná se o levicovou stranu, která má silnou vazbu na Evropu a Evropskou unii a její základní program se odvolává na tradiční hodnoty a cíle sociálně-demokratického hnutí (Česká strana sociálně demokratická, 2021). Další starší stranou je Křesťansko-demokratická politická strana, která byla založena v první polovině 20. století a patří mezi středopravicové strany. Strana se zaměřuje na křesťanské hodnoty, podporu tradiční rodiny a mezi své další priority považuje integraci do Evropské unie (KDU-ČSL, 2021a, 2021b, 2021c).

Mezi jednou ze stran, která byla založena po sametové revoluci, a to v roce 1990, je Komunistická strana Čech a Moravy. Vznikla jako nástupce Komunistické strany Československa a jedná se o levicovou až krajně levicovou stranu a dle svých prezentací se zastává zájmů sociálně slabých a snaží se o co největší míru přerozdělování (Komunistická strana Čech a Moravy, 2021a, 2021b). Další polistopadovou stranou, která vznikla roku 1991, je Občanská demokratická strana. Jedná se o liberálně konzervativní pravicovou stranu a ač se po rozpadu Československa podílela na začleňování naší země do západoevropských struktur,

tak se jedná o stranu euroskeptickou (Občanská demokratická strana, 2021a, 2021b).

K novějším hnutím současné Sněmovny můžeme zařadit středopravicové politické hnutí Starostové a nezávislí, které vzniklo transformací v roce 2009 z hnutí Nezávislí starostové pro kraj, které bylo založeno v roce 2004 a především se zaměřuje na komunální politiku na úrovni obcí a krajů. Hnutí podporuje celkovou decentralizaci moci a evropskou integraci (Starostové a nezávislí, 2021a, 2021b). K dalším novějším stranám, které vznikly v roce 2009, patří Česká pirátská strana. Jedná se o liberální středolevicovou politickou stranu, která poprvé po volbách v roce 2017 vstoupila do Poslanecké sněmovny a stala se jednou se čtyř nejvlivnějších stran. Strana se zaměřuje na politickou transparentnost a jedná se o proevropskou stranu (Česká pirátská strana, 2021a, 2021b). A poslední sněmovní stranou, která z těchto tří, vznikla v téže roce, je středopravicová liberálně konzervativní strana TOP 09. Název strany představuje základní principy, ze kterých strana vychází a tím je tradice, odpovědnost, prosperita, doplněné rokem vzniku strany. Na české politické scéně se jedná o jednu ze stran, která má nejvíce proevropský přístup (TOP 09, 2021a, 2021b, 2021c, 2021d).

Mezi dvě nejmladší hnutí Sněmovny patří vítězné politické hnutí ANO 2011, které bylo založeno roku 2012 Andrejem Babišem a navazuje na občanské sdružení Akce nespokojených občanů, které vzniklo na podzim roku 2011. Jedná se o středopravicové hnutí původně zaměřené na nespokojené voliče s tehdejšími politickými subjekty (ANO 2011, 2021a, 2021b). A nakonec úplně nejmladší pravicově až krajně pravicově politické hnutí založené v první polovině roku 2015 poslanci Tomiem Okamurou a Radimem Fialou, kteří odešli po rozporech z hnutí Úsvit přímé demokracie, je Svoboda a přímá demokracie. Toto hnutí je nacionalisticky, radikálně a autoritářsky zaměřené s odporem k nelegální imigraci a islámu (Svoboda a přímá demokracie, 2021). Ve své výroční zprávě k roku 2019 uvedlo Ministerstvo vnitra České republiky, že v tomto posledně zmiňovaném hnutí vidí hrozbu, jež ve společnosti šíří strach, využívá dezinformace a podněcuje nenávisť k jiným lidem (Ministerstvo vnitra České republiky, 2021).

Na základě provedených studií, z předchozích volebních období, jednotlivých programových dokumentů českých politických stran či hnutí bylo

zjištěno, že jejich vzdálenost na levoprávní ose není nijak velká. Programy českých politických stran lze označit za ideologicky umírněné, jelikož se strany snaží voliče zaujmout ideálním mixem problémů a řešení, a proto je logické, že se hodně stran umísťuje poblíž středu. (Balík et al., 2010, s. 83-84).

V současné době v České republice vládne koaliční vláda ANO v čele s Andrejem Babišem a ČSSD s podporou KSČM. Předsedou Sněmovny je Radek Vondráček z ANO a místopředsedové jsou muži z KSČM, ČSSD, ODS, SPD a Pirátů. Ze současných stran má pouze TOP 09 jako jediná ženu předsedkyni, ve všech ostatních případech to jsou muži.

7. 2 Porovnání řeči poslankyň podle policy oblastí

V rámci této kapitoly budou zkoumány první projevy níže vybraných poslankyň. Za každou stranu či hnutí ve Sněmovně budou vybrány dvě poslankyně, pouze za KDU-ČSL se bude jednat o jednu ženu, jelikož v současné Sněmovně jich za tuto stranu do poslaneckých křesel více neusedlo. Celkem tedy bude zkoumáno 17 poslankyň. Poté budou jednotlivé projevy porovnány se seznamem 14 kategorií (policy oblastí).

Tabulka 2: Seznam vybraných poslankyň

Příjmení a jméno	Navrhující strana	Volební období
Aulická Jírovcová Hana	KSČM	druhé
Černochová Jana	ODS	třetí
Dražilová Lenka	ANO	první
Gajdůšková Alena	ČSSD	první
Golasowská Pavla	KDU-ČSL	druhé
Kovářová Věra	STAN	druhé
Kozlová Lenka	Piráti	první
Krutáková Jana	STAN	první
Langšádlová Helena	TOP 09	třetí
Levová Jana	SPD	první
Majerová Zahradníková Zuzana	ODS	první
Matušovská Květa	KSČM	třetí
Pekarová Adamová Markéta	TOP 09	druhé
Richterová Olga	Piráti	první
Rutová Miloslava	ANO	druhé
Šafránková Lucie	SPD	první
Valachová Kateřina	ČSSD	první

Zdroj dat: Český statistický úřad, 2021b

Z výše uvedeného seznamu vybraných poslankyň bylo zjištěno, že ženy poslankyně ve svém prvním projevu v Poslanecké sněmovně nejvíce hovořily k tématům ohledně sociální oblasti. Jednalo se o poslankyně z KDU-ČSL, ČSSD, KSČM, ANO a ODS. Nejvíce projevů zaznělo při projednávání návrhu zákona o státním rozpočtu, a to konkrétně o navýšení finanční částky v oblasti sociálních služeb, dále ohledně zdravotnictví a podmínek zdravotně postižených osob.

Ohledně vzdělávání promluvily poslankyně z ČSSD, ANO a Pirátů. Také se jednalo o zvýšení finančních prostředků pro školy, změny v příplatcích pedagogických pracovníků a předškolního a individuálního vzdělávání. O zemědělství, které máme zařazené dle našeho policy seznamu v kategorii “ekonomika” hovořila poslankyně z ODS a poslankyně z KSČM v této kategorii přednesla řeč k prodejní době v maloobchodě a velkoobchodě. K navýšení počtu členů mandátového a imunitního výboru svoji řeč pronesla poslankyně ze STAN a poslankyně z TOP 09 se ve své první řeči vyjádřila k návrhu vydání a zbavení imunity pánů poslanců Babiše a Faltýnka. Dvě poslední zmiňované řeči můžeme dle našeho seznamu zařadit do kategorie “reforma institucí”. Bezpečnostní prověrku ve svém projevu požadovala po kolegovi poslankyně za TOP 09. O obraně a zahraniční politice hovořila poslankyně za ODS, o novele vodního zákona poslankyně za STAN a o nucené prostituci poslankyně za Piráty. Obě poslankyně za SPD se vyjádřily ke změně azylové politiky Evropské unie.

Tabulka 3: Porovnání řečí jednotlivých poslankyň dle témat

Poslankyně	Návrh zákona	Kategorie	Témata
Aulická Jírovcová Hana	státní rozpočet na rok 2018 - první čtení	sociální stát	navýšení financí pro sociální služby, a to především mzdových prostředků z důvodu zastavení odchodů zaměstnanců a navýšení dotace na výkon sociálně-právní ochrany dětí pro obce s rozšířenou působností
Černochová Jana	státní rozpočet na rok 2018 - druhé čtení	zahraniční politika, ekonomika, obrana	snížení částky Ministerstvu zahraničních věcí a Ministerstvu zemědělství, zvýšení částky Ministerstvu obrany
Dražilová Lenka	o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením - první čtení	sociální stát	příspěvek na mobilitu zdravotně postiženým osobám

Gajdůšková Alena	státní rozpočet na rok 2018 - druhé čtení	sociální stát	navýšení peněz na sociální služby obecně a peníze na sociální práci
Golasowská Pavla	státní rozpočet na rok 2018 - první čtení	sociální stát	navýšení platů a mezd v sociálních službách z důvodu zastavení odchodu zaměstnanců z této oblasti
Kovářová Věra	zřízení mandátové-ho a imunitního výboru	reforma institucí	navýšení počtu členů mandátového a imunitního výboru
Kozlová Lenka	školský zákon - druhé čtení	vzdělávání	zrušení plošné povinnosti předškolního vzdělávání mezi pátým a šestým rokem života dítěte, individuální vzdělávání dětí
Krutáková Jana	vodní zákon - druhé čtení	infrastruktura	ochrana vodních útvarů
Langšádlová Helena	ustavení výborů Poslanecké sněmovny	bezpečnost	požadavek bezpečnostní prověrky kolegy Radka Kotena
Levová Jana	azylová politika EU	imigrace	nesouhlas se záměrem Evropské komise prosadit nařízení Dublin IV ohledně přijímání migrantů
Majerová Zahradníková Zuzana	o léčivech - první čtení	sociální stát	registrace lékařů, evidence léků, pacienti
Matušovská Květa	prodejní doba v maloobchodě a velkoobchodě - první čtení	ekonomika	rozšíření zákazu prodeje na všechny svátky
Pekarová Adamová Markéta	volba místopředsedy Poslanecké sněmovny	reforma institucí	požadavek vysvětlení od pana Vondráčka o jeho výroku k návrhu vydání a zbavení imunity panů poslanců Babiše a Faltýnka
Richterová Olga	státní rozpočet na rok 2018 - druhé čtení	společnost	vysvětlení, že určité peníze pomohly ženám nuceným k prostituci
Rutová Miloslava	zákoník práce - první čtení	vzdělávání	změny v příplatcích pedagogických pracovníků

Šafránková Lucie	azylová politika EU	imigrace	vysvětlení kritérií pro přijímání a usazování migrantů na svých územích
Valachová Kateřina	státní rozpočet na rok 2018 - druhé čtení	vzdělávání	navýšení peněz učitelům a celkově více peněz ve prospěch školství

Zdroj: vlastní na základě analýzy projevů z dat Poslanecké sněmovny

Ve výše uvedené tabulce v kolonce “návrh zákona” je pouze stručně a výstižně několika slovy popsán návrh zákona, u kterého poprvé ve Sněmovně poslankyně hovořily. V kolonce je například uvedeno “státní rozpočet na rok 2018 - první čtení”, avšak celé znění v Poslanecké sněmovně znělo “Vládní návrh zákona o státním rozpočtu České republiky na rok 2018 - první čtení”. Ke zkrácení došlo z důvodu, že některá znění návrhů zákonů byla příliš dlouhá pro užití v tabulce.

Z uvedených poslankyň skoro všechny hovořily k pozměňovacím návrhům jednotlivých zákonů nebo pronesly pouze faktickou poznámku. Poslankyně Zuzana Majerová Zahradníková byla jednou z předkladatelek návrhu zákona o léčivech a jako jediná poslankyně Miloslava Rutová byla zpravodajkou k návrhu na změnu zákoníku práce.

Ohledně shrnutí jednotlivých témat uvedených v tabulce, je patrné, že nejvíce poslankyně pronášely svoji řeč k navýšení financí pro sociální služby, a to především mzdových prostředků z důvodu zastavení odchodů zaměstnanců z této oblasti. Dalšími více zmiňovanými tématy bylo navýšení mezd a příplatků učitelům a obavy ohledně přijímání migrantů na svých územích dle EU. Všechny ženy ve svých projevech hovořily k jednomu tématu, pouze poslankyně za ODS, která ve Sněmovně působí již třetí volební období se nebála hovořit o více tématech, a to o zemědělství, obraně a zahraniční politice.

Ve sledovaném vzorku poslankyň byly zahrnuty ženy, které ve Sněmovně působily již druhé nebo třetí volební období, ale i ženy, které zde byly první období a těch bylo devět. Šest z těchto devíti žen hovořilo o sociálních věcech, vzdělání či prostituci, dvě ženy o azylové politice a jedna, o vodním zákonu. Poslankyně, které již ve Sněmovně působily v minulosti hovořily pouze ve třech případech o sociálních věcech a vzdělání, dále o ekonomice, zemědělství, bezpečnosti, obraně,

zahraniční politice a reformě institucí. Předpoklad, že zkušenější poslankyně budou zastupovat více ženské zájmy než poslankyně ve svém prvním volebním období, se tedy dle očekávání nepotvrdil. A tudíž výsledkem výzkumné podotázky je zjištění, že opak je pravdou.

Žádná z výše uvedených poslankyň se kolegům ve svém prvním projevu ve Sněmovně osobně nepředstavila ani ostatním nesdělila své celkové priority a cíle. Poslankyně věcně hovořily k projednávaným návrhům jednotlivých zákonů a některé z nich svůj projev obohatily o osobní zkušenosti, což je zde uvedeno pouze pro zajímavost, jelikož toto zjištění není cílem této práce.

7. 3 Porovnání řečí poslanců podle policy oblastí

Obsahem této kapitoly bude analýza prvních projevů níže vybraných poslanců. Za každou stranu či hnutí bude vybráno po dvou poslancích. Celkem tedy bude zkoumáno 18 poslanců, kteří ve sledovaném období usedli do poslaneckých křesel. Jejich jednotlivé projevy budou poté porovnány se seznamem 14 kategorií (policy oblastí).

Tabulka 4: Seznam sledovaných poslanců

Příjmení a jméno	Navrhující strana	Volební období
Birke Jan	ČSSD	druhé
Bžoch Jaroslav	ANO	první
Dolejš Jiří	KSČM	páté
Dolínek Petr	ČSSD	první
Feri Dominik	TOP 09	první
Gazdík Petr	STAN	třetí
Juchelka Aleš	ANO	první
Juránek Stanislav	KDU-ČSL	první
Kobza Jiří	SPD	první
Mihola Jiří	KDU-ČSL	druhé
Pojezný Ivo	KSČM	druhé
Rakušan Vít	STAN	první
Rozvoral Radek	SPD	první
Schwarzenberg Karel	TOP 09	třetí
Skopeček Jan	ODS	první
Třešňák Petr	Piráti	první
Vymazal Tomáš	Piráti	první
Žáček Pavel	ODS	první

Zdroj dat: Český statistický úřad, 2021b

Z vybraného vzorku poslanců bylo zjištěno, že muži ve svém prvním projevu ve Sněmovně nejvíce hovořili k reformě institucí. Jednalo se o poslance z ODS, STAN, TOP 09 a Pirátů. Poslanec ze STAN, stejně jako jeho stranická kolegyně, požadoval navýšení počtu členů mandátového a imunitního výboru, jeho spolustraníci hovořili ohledně odborného a smysluplného obsazení výborů. Zřejmě nejmladší poslanec z TOP 09 hovořil na téma konstruktivity volby předsedy Poslanecké sněmovny a poslanec za ODS ve svém projevu zmínil rostoucí počet státních úředníků. Z této kategorie jako poslední poslanec za Piráty pronesl řeč

ohledně obsazení pozice předsedy komise pro kontrolu použití odposlechů a do této funkce se i sám navrhl. Posledně zmiňovaný poslanec se jako jediný ze všech vybraných mužů ostatním představil, sdělil základní informace o své osobě a nastínil své cíle a priority v Poslanecké sněmovně. Tato informace je zde uvedena též pro zajímavost, jelikož by se dalo očekávat, že ve svém prvním projevu se poslanci ostatním kolegům představí a než začnou projednávat návrhy jednotlivých zákonů, tak lehce nastíní témata, která by mohla být jejich prioritou.

Druhým nejvíce zmiňovaným tématem u mužů byly sociální záležitosti. Poslanec za KDU-ČSL se ve své řeči zabýval prevencí před drogami, alkoholem, nikotinem a ohledně hazardních her. Poslanec z Pirátů hovořil o kvalifikovaném podpisu ve zdravotnictví, poslanec z SPD o financích pro důchodce a invalidy a zástupce z ANO o sladování rodinného a pracovního života, o péči o osobu blízkou, o ženách a mužích na rodičovské dovolené. O rozpočtu, ekonomice a jejím růstu promluvil poslanec z KSČM a z ODS. Řeč o ochraně spotřebitelů, která také spadá do kategorie “ekonomika” pronesl poslanec z ČSSD. Ohledně školství a vzdělání měl proslov poslanec za KDU-ČSL, který se zabýval platy učitelů ve státních a nestátních školách a dále hovořil o oblasti vědy, výzkumu a inovací. Ohledně financování školek promluvil poslanec z KSČM. Poslanec z ČSSD poměrně dlouze a konkrétně hovořil o navýšení finančních prostředků na opravy krajských silnic II. a III. tříd a k tématu infrastruktury se také vyjádřil poslanec za KSČM. Poslanec z SPD, stejně jako jeho ženské stranické kolegyně, se ve svém prvním projevu věnoval azylové politice Evropské unie a na toto téma také hovořil poslanec z ANO. K rozpočtu a daním promluvil poslanec z ODS a jeho stranický kolega pronesl řeč k obraně jak České republiky, tak v rámci NATO. Kulturu, a to konkrétně otáčivé hlediště v Českém Krumlově, ve své řeči zmínil poslanec z KDU-ČSL. K čerpání peněz z Evropské unie hovořil poslanec z KSČM a poslanec z TOP 09 ve své první řeči reagoval na kolegu z SPD ohledně Cikánského tábora v Letech.

Tabulka 5: Porovnání řečí jednotlivých poslanců dle témat

Poslanec	Návrh zákona	Kategorie	Témata
Birke Jan	státní rozpočet na rok 2018 - druhé čtení	infrastruktura	navýšení financí na opravu krajských silnic II. a III. tříd
Bžoch Jaroslav	azylová politika EU	imigrace	azylové řízení, přerozdělování imigrantů
Dolejš Jiří	státní rozpočet na rok 2018 - první čtení	ekonomika, rozpočet a daně, Evropa, infrastruktura	ekonomika obecně, rozpočet, čerpání peněz z EU, dopravní infrastruktura
Dolínek Petr	o směnářské činnosti - první čtení	ekonomika	ochrana spotřebitele
Feri Dominik	volba předsedy Poslanecké sněmovny	reforma institucí	konstruktivita volby předsedy Poslanecké sněmovny
Gazdík Petr	potvrzení předsedy mandátového a imunitního výboru	reforma institucí	odborné a smysluplné obsazení výborů, početní zastoupení výborů
Juchelka Aleš	o nemocenském pojištění - první čtení	sociální stát	sladňování rodinného a pracovního života, péče o osobu blízkou, ženy a muži na rodičovské dovolené
Juránek Stanislav	státní rozpočet na rok 2018 - druhé čtení	sociální stát	navýšení částky na prevenci před drogami, alkoholem, nikotinem a jinými návykovými látkami
Kobza Jiří	státní rozpočet na rok 2018 - druhé čtení	sociální stát	finance pro důchodce a invalidy

Mihola Jiří	státní rozpočet na rok 2018 - druhé čtení	vzdělávání, kultura a sport	srovnat církevní a soukromé školy se státními ohledně financí učitelů, kultura - koupě pozemku pro otáčivé hlediště v Českém Krumlově, posílení financí pro vědu, výzkum a inovace
Pojezný Ivo	školský zákon - první čtení	vzdělávání	rozdíly ve financování školek mezi kraji
Rakušan Vít	zřízení mandátového a imunitního výboru	reforma institucí	navýšení počtu členů mandátového a imunitního výboru
Rozvoral Radek	azylová politika EU	imigrace	přerozdělování imigrantů v EU
Schwarzenberg Karel	státní rozpočet na rok 2018 - první čtení	společnost	vysvětlující informace ohledně Cikánského tábora v Letech
Skopeček Jan	státní rozpočet na rok 2018 - první čtení	rozpočet a daně, ekonomika, reforma institucí	rozpočet a daně, růst ekonomiky, zmínka o rostoucím počtu státních úředníků
Třešňák Petr	o léčivech - první čtení	sociální stát	složitost kvalifikovaného podpisu ve zdravotnictví
Vymazal Tomáš	volba předsedů stálých komisí Poslanecké sněmovny	reforma institucí	obsazení pozice předsedy komise pro kontrolu použití odposlechů
Žáček Pavel	o zajišťování obrany České republiky - první čtení	obrana	obrana ČR i v rámci NATO

Zdroj: vlastní na základě analýzy projevů z dat Poslanecké sněmovny

V uvedené tabulce o poslancích v kolonce “návrh zákona” došlo ke stejnému zkrácení celých názvů zákonů, a to ze stejného důvodu, jako v tabulce č. 4.

Z výše uvedených mužů pouze poslanec Pavel Žáček byl jedním z předkladatelů návrhu zákona o zajišťování obrany České republiky. Ostatní poslanci mluvili k pozměňovacím návrhům jednotlivých zákonů nebo ve svém prvním projevu ve Sněmovně pronesli pouze faktickou poznámku.

Více zmiňovanými tématy poslanců byly otázky týkající se obecně ekonomiky a rozpočtu, financování škol a školek a přerozdělování imigrantů v rámci Evropské unie. Avšak nejvíce poslance trápila témata týkající se volby a obsazení pozice předsedů jednotlivých komisí, výborů či samotného předsedy Poslanecké sněmovny a dále početní zastoupení jednotlivých výborů.

Poslanci, kteří byli ve Sněmovně ve svém prvním volebním období, se nejvíce v prvním projevu zabývali různými sociálními tématy a reformou institucí. Tři poslanci z celkového vybraného vzorku mužů ve své řeči hovořili o více tématech, které spadají do různých kategorií. Jedním z nich je poslanec, který ve Sněmovně reprezentuje voliče již páté volební období, ale naopak to je i poslanec, který zde působí první období. Oba poslanci z hnutí STAN hovořili o tématech, které spadají do kategorie “reforma institucí”.

7. 4 Celková analýza řečí poslankyň a poslanců

Cílem této kapitoly bude celkové zhodnocení prvních projevů poslankyň a poslanců. Projevy budou porovnány a vyhodnoceny se seznamem 14 kategorií (policy oblastí) a poté budou souhrnně přiřazeny k ženským, mužským a neutrálním oblastem zájmů.

Tabulka 6: Sledované projevy podle počtu policy oblastí

Policy oblasti	Ženy	Muži
Ekonomika	2	3
Sociální stát	5	4
Rozpočet a daně	-	2
Vzdělávání	3	2
Kultura a sport	-	1
Bezpečnost	1	-
Obrana	1	1
Zahraniční politika	1	-
Evropa	-	1
Infrastruktura	1	2
Společnost	1	1
Ochrana životního prostředí	-	-
Reforma institucí	2	5
Imigrace	2	2

Zdroj: vlastní na základě analýzy projevů a policy oblastí dle přílohy

Z výše uvedených 14 kategorií policy oblastí můžeme dle zjištěných poznatků a výzkumů z teoretické části práce říci, že do kategorie ženských témat patří sociální stát, vzdělávání, kultura a sport či společnost. K mužským tématům lze přiřadit ekonomiku, rozpočet a daně, obranu a zahraniční politiku (Bäck & Debus, 2016, s. 23-28, s. 44-45; Celis, 2007, s. 87-88; Gelnarová, 2010, s. 126-132; Mensah & Wood, 2018, s. 72; Renzetti & Curran, 2003, s. 380-390). Zbytek označíme jako neutrální témata, za která můžeme považovat bezpečnost, Evropu, infrastrukturu, ochranu životního prostředí, reformu institucí a imigraci. Neutrální témata mohou oslovit svými problémy stejně muže i ženy. Dostupná literatura tyto oblasti při rozdělování mužských a ženských témat neřešila, tak v rámci nestrannosti budou označeny jako neutrální.

Tabulka 7: Ženské, mužské a neutrální oblasti zájmů

Zájmy	Ženy	Muži
ženské	9	8
mužské	4	6
neutrální	6	10

Zdroj: vlastní na základě analýzy projevů

Z vybraných 35 projevů a na základě faktu, že jedna poslankyně a tři poslanci hovořili o více tématech, které patří do různých kategorií, můžeme vyhodnotit celkové počty oblastí zájmů žen a mužů, které reprezentovali ženská, mužská a neutrální témata. Z našeho vzorku je zřejmé, že ženy ve Sněmovně více reprezentovaly ve svém prvním projevu ženská témata oproti mužským a neutrálním oblastem. U mužů je situace vyrovnanější a výsledky ukazují, že poslanci nepatrně více reprezentovali ženská, a ještě o něco více neutrální témata oproti mužským.

Společným tématem poslankyň i poslanců bylo navýšení finančních prostředků do školství a obavy ohledně přerozdělování imigrantů na svých územích dle změny azylové politiky EU. Ač se ženy ve čtyřech případech vyjádřily ve svých projevech k mužským tématům, tak tři z těchto témat zmiňovala poslankyně Černochová a v jejím podání se jednalo spíše o mužské záležitosti. Výše uvedená poslankyně se v tématu o obraně zabývala konkrétním využitím případného navýšení finančních prostředků. Tím čtvrtým mužským tématem, které spadá do kategorie “ekonomika” byla otázka pracovní doby a konkrétně se jednalo o rozšíření zákazu prodeje na všechny svátky, čímž můžeme říci, že toto téma není ryze mužské.

Muži se svých projevech ženská témata zmiňovali častěji, avšak ve většině případů se jednalo o témata, která ač spadají do ženských oblastí zájmů, tak se týkají i mužů. Jednalo se o finanční prostředky pro důchodce a invalidy, finanční prostředky pro školství, prevence před drogami, alkoholem, nikotinem a návykovými látkami či o témata z oblasti zdravotnictví. Za zmínku stojí poslanec Juchelka, který ve své řeči hovořil o sladování rodinného a pracovního života, péči

o osobu blízkou a o ženách a mužích na rodičovské dovolené. O těchto tématech poslanec Juchelka hovořil, jelikož se týkají i jeho osobního života, což ve svém projevu uvedl. Mezi další poslance, kteří ve svých projevech zmínili osobní zkušenosti s danými tématy, můžeme zařadit pana Kobzu, který uvedl, že se zúčastnil několika projektů přímo v terénu, a tudíž má poměrně velké zkušenosti se způsobem financování důchodců a invalidů. Dále poslanec Pojezný hovořil o osobních zkušenostech s financováním školských zařízení na vesnicích, odkud sám pochází. Posledně uvedeným je projev poslance z KDU-ČSL Miholy, který ohledně srovnání financí učitelům církevních a soukromých škol se státními, ve své řeči uvedl, že svým pozměňovacím návrhem, myslí především na své kolegy učitele, čímž snad myslel i na kolegyně učitelky.

Ze zkoumaných řečí se nikdo ve svém prvním projevu nevěnoval tématům, která spadají do kategorie ochrany životního prostředí. U ostatních kategorií byla alespoň jedna řeč u mužů nebo žen zaznamenána. Ač oblast kultury a sportu spadá do kategorie ženských zájmů, tak z našeho vzorku na toto téma měl projev muž, který ve svém pozměňovacím návrhu řešil otáčivé hlediště v Českém Krumlově. Naopak o zahraniční politice, která spadá do mužských oblastí zájmů hovořila žena.

Celkovým výsledkem provedené analýzy řečí poslankyň a poslanců je skutečnost, že ženy ve Sněmovně ve svém prvním projevu více reprezentovaly ženská témata, čímž došlo k potvrzení našeho očekávání. Vybrané poslankyně celkově svoji řeč pronesly k 19 různým tématům, z nichž devět se týkalo ženských oblastí zájmů, čtyři témata byla mužská a šest se vztahovalo k neutrálním tématům. Oproti tomu poslanci celkově svoji řeč pronesli k 24 různým tématům, nejvíce z toho bylo deset neutrálních témat, poté osm ženských témat a nejméně poslanci pronášeli svoji řeč k mužským tématům, a to pouze v šesti případech. V celkovém porovnání žen s muži, co se týká ženských témat, je to 9:8 pro ženy.

8. Závěr

Bakalářská práce se zabývala substantivní reprezentací žen v Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky. Konkrétně se jednalo o aktuální volební období, které zde působí od roku 2017, a ve kterém po volbách zasedlo 44 žen, což je 22 % z dvousetčlenné Sněmovny. Toto ženské zastoupení v Poslanecké sněmovně je jedním z nejlepších výsledků v novodobé historii naší země.

V teoretické části práce bylo vysvětleno, co si můžeme obecně představit pod pojmem reprezentace, konkrétně byla popsána deskriptivní reprezentace, ve které se jedná o podobnost reprezentovaného a reprezentujícího a její vztah k substantivní reprezentaci, jejímž předpokladem je, že reprezentanti budou jednat v zájmu reprezentovaných, což v našem případě bylo v zájmu žen. Jelikož výběr politických témat a chování poslanců a poslankyň může ovlivňovat gender, tak v práci byly popsány odlišné styly a cíle komunikace žen a mužů. Genderové rozdíly se dají vysvětlit již odlišnou socializací v dětství. Dle zjištěných studií bylo prokázáno, že muži politici se více zabývají “tvrďšími” oblastmi politiky, a naopak ženy političky častěji řeší oblasti “měkčí”. Pro zjištění hlavního cíle této práce bylo potřeba si objasnit jaká jsou ženská a mužská témata a jejich zájmy. Z provedených výzkumů vzešlo, že mezi ženská témata lze obecně zařadit oblasti týkající se sociálních věcí, rodiny, dětí, seniorů, zdravotnictví, vzdělávání, kultury, sportu, genderové otázky nebo ekonomické podmínky žen. Tato “měkčí” témata spadají do ženských oblastí zájmů, což se může vysvětlit rozdílnými pozicemi žen a mužů ve společnosti. Naopak mezi mužská “tvrďší” témata patří ekonomie, zahraniční věci nebo obrana. Otázky týkající se životního prostředí se dají přiřadit k neutrálním tématům. V práci bylo také nutné zmínit význam parlamentních debat a projevů, které jsou nezbytnou součástí samotného procesu tvorby politiky. Z dostupné literatury bylo zjištěno, že většina žen a mužů má různé styly komunikace, tudíž i v parlamentních debatách jsou jejich projevy rozdílné a jejich aktivity se liší v souvislosti s odlišnými projednávanými tématy. V této části práce byla také dle jednacího řádu Poslanecké sněmovny vysvětlena pravidla mluvení ve Sněmovně v naší zemi.

V praktické části práce bylo zkoumáno, jakým tématům se poslankyně a poslanci ve svém prvním projevu věnovali a zda ženy reprezentovaly v Poslanecké

sněmovně ženská témata. Z devíti vítězných politických stran a hnutí (ANO, ČSSD, KDU-ČSL, KSČM, ODS, Piráti, SPD, STAN a TOP 09) bylo náhodně vybráno po dvou ženách a dvou mužích, pouze za KDU-ČSL byla analýze podrobena jedna žena, protože jich za tuto stranu více do poslaneckých křesel ve sledovaném období neusedlo. Celkem se jednalo o 35 osob. V úvodu této části bylo popsáno složení Poslanecké sněmovny po volbách v roce 2017, byl uveden podíl žen za jednotlivé strany a základní informace a charakteristiky o výše uvedených stranách či hnutích. Z dat Poslanecké sněmovny byly vybrány první řeči jednotlivých poslankyň a poslanců a tyto projevy byly porovnány s jednotlivými tématy ze seznamu policy oblastí, který je přílohou této práce. Jednotlivá témata jsou součástí subkategorií a ty pak dále celkových 14 kategorií - ekonomika, sociální stát, rozpočet a daně, vzdělávání, kultura a sport, bezpečnost, obrana, zahraniční politika, Evropa, infrastruktura, společnost, ochrana životního prostředí, reforma institucí a imigrace. Každý projev byl přiřazen k jednotlivému tématu dle seznamu. Pokud se v řeči vyskytlo více různých oblastí, tak byly dány k více tématům dle policy seznamu a získané informace poté posloužily k zařazení projevů do celkových 14 kategorií a k výslednému vyhodnocení řečí.

Z předběžného očekávání bylo v našem vzorku poslankyň potvrzeno, že ženy ve svém prvním projevu ve Sněmovně více hovořily k ženským tématům, poté k neutrálním a nejméně k mužským tématům, což bylo hlavním cílem této práce. Nejvíce se jednalo o sociální oblasti a vzdělávání. Naopak nebylo potvrzeno očekávání, které bylo definováno v podotázce této práce, že by zkušenější poslankyně, které ve Sněmovně působily v předchozích letech, zastupovaly více ženské zájmy než poslankyně, které zde působí své první volební období.

Mužští kolegové nejvíce ve svém prvním projevu hovořili k reformě institucí a k sociálním oblastem. Poslanci ve svých projevech nejvíce zmiňovali témata z neutrálních zájmů dle našeho policy seznamu, poté z ženských a nejméně z mužských oblastí. Avšak musíme podotknout, že muži hovořili o tématech, která sice spadají do ženských oblastí zájmů, ale v běžném životě se týkají i mužů samotných, jako například financí pro důchodce, invalidy, školy, témata z oblasti zdravotnictví či otázky týkající se prevence před drogami, alkoholem, nikotinem a návykovými látkami. Ač poslanci tato ženská témata většinou zmiňovali v souvislosti s navýšením finančních prostředků do uvedených oblastí, dle obsahu

řeči se jednalo o stejný pohled na danou problematiku, jako byl zaznamenán u projevů poslankyň. Tato témata poslanci nespojovali pouze s ekonomickým (“mužským”) pohledem, ale šlo o zlepšení podmínek daných oblastí.

Celkově bylo na základě analýzy vybraných projevů vyhodnoceno, že ženy v Poslanecké sněmovně ve svém prvním projevu jednoznačně více reprezentovaly ženská témata oproti mužským nebo neutrálním oblastem. Tímto zjištěním můžeme říci, že byl naplněn předpoklad substantivní reprezentace a ženy poslankyně jednaly v zájmu reprezentovaných, a to v zájmu žen.

U mužů byla situace vyrovnanější a dle získaných výsledků se muži poslanci nepatrně více ve svých prvních projevech věnovali ženským tématům oproti mužským, avšak nejvíce svoji řeč pronášeli k neutrálním tématům. Takže i muži poslanci v českém parlamentu substantivně reprezentují ženy. Zjištění, že se muži o něco více věnovali ženským tématům než mužským, by se dalo vysvětlit teorií, že některé zájmy označované jako ženské se týkají i mužů, což se ve zmíněných mužských projevech ohledně zdravotnictví, školství, prevence či důchodů potvrdilo. Tyto oblasti se v reálném životě mužů dotýkají, což někteří poslanci ve svých projevech zmínili a tím potvrdili, že muži mluvící o ženských tématech, o nich hovoří s osobní zkušeností.

Prameny a literatura

Prameny

Internetové zdroje

ANO 2011. (2021a). O nás. Dostupné na: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/par-slov-o-ano/> (9. 4. 2021).

ANO 2011. (2021b). O nás. Historie. Dostupné na: <https://www.anobudelip.cz/cs/o-nas/historie/> (9. 4. 2021).

Česká pirátská strana. (2021a). O nás. Dostupné na: <https://www.pirati.cz/o-nas/> (9. 4. 2021).

Česká pirátská strana. (2021b). Program. Parlament 2017. Volební program pro volby do Poslanecké sněmovny 2017. Dostupné na: <https://www.pirati.cz/program/psp2017.html> (9. 4. 2021).

Česká strana sociálně demokratická. (2021). Strana. Program. Volební program ČSSD pro volby 2017. Dostupné na: <https://www.cssd.cz/data/files/program-210x210-seda.pdf> (9. 4. 2021).

Český statistický úřad. (2021a). Statistiky. Volby. Volební výsledky. Poslanecká sněmovna Parlamentu 2017. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10.-21.10.2017. Celkové výsledky hlasování. Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/ps2017nss/ps2?xjazyk=CZ> (8. 4. 2021).

Český statistický úřad. (2021b). Statistiky. Volby. Volební výsledky. Poslanecká sněmovna Parlamentu 2017. Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20.10.-21.10.2017. Jmenné seznamy a přehledy. Zvolení poslanci dle abecedy. Dostupné na: <https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps111?xjazyk=CZ&xkraj=0&xstrana=0&xv=2&xt=1> (8. 4. 2021).

KDU-ČSL. (2021a). O nás. Dokumenty. Volební programy. Volební program 2017-2021. Dostupné na: <https://www.kdu.cz/getattachment/f3c301fb-b96a-4915-87e4-6ad5713164a3/program.aspx> (9. 4. 2021).

KDU-ČSL. (2021b). O nás. Historie. Dostupné na: <https://www.kdu.cz/o-nas/historie> (9. 4. 2021).

KDU-ČSL. (2021c). O nás. Kdo jsme. Dostupné na: <https://www.kdu.cz/o-nas/kdo-jsme> (9. 4. 2021).

Komunistická strana Čech a Moravy. (2021a). Naše strana. Institut české levice. Dostupné na: <https://www.institutcl.cz/> (9. 4. 2021).

Komunistická strana Čech a Moravy. (2021b). Naše strana. Kdo jsme. Dostupné na: <https://www.kscm.cz/cs/nase-strana/kdo-jsme> (9. 4. 2021).

Ministerstvo vnitra České republiky. (2021). O nás. Bezpečnostní politika. Bezpečnostní hrozby. Extremismus. Výroční zprávy o projevech extremismu a předsudečné nenávisti a koncepce boje proti projevům extremismu a předsudečné nenávisti. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2019. Dostupné na: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx> (8. 4. 2021).

Občanská demokratická strana. (2021a). Historie ODS. Dostupné na: <https://www.ods.cz/o-nas/historie> (9. 4. 2021).

Občanská demokratická strana. (2021b). O nás. Dostupné na: <https://www.ods.cz/o-nas> (9. 4. 2021).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2021a). Poslanecká sněmovna. Jednací řád. Dostupné na: https://www.psp.cz/docs/laws/1995/90.html#_1 (8. 4. 2021).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2021b). Poslanci a orgány. Poslanci. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=192> (8. 4. 2021).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2021c). Poslanci a orgány. Zasedací pořádek. Dostupné na: <https://www.psp.cz/sqw/hp.sqw?k=1003> (8. 4. 2021).

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. (2021d). Veřejnost a média. Infocentrum. Informační materiály. Český parlament a parlamentarismus, co je parlamentarismus a jaká je jeho podoba u nás. Dostupné na:

https://www.psp.cz/eknih/cdrom/ic/pdf/02_Cesky_parlament_a_parlamentarismus_08_2017.pdf (8. 4. 2021).

Starostové a nezávislí. (2021a). O nás. Dostupné na: <https://www.starostove-nezavisli.cz/o-nas/volebni-program-a-ideova-vychodiska> (9. 4. 2021).

Starostové a nezávislí. (2021b). Program. Program pro volební období 2017-2021 najdete tady. Dostupné na: https://www.starostove-nezavisli.cz/fmfile/0/files/STAN_program_17_final.pdf (9. 4. 2021).

Svoboda a přímá demokracie. (2021). Program. Dostupné na: <https://www.spd.cz/program-vypis/> (9. 4. 2021).

TOP 09. (2021a). Dokumenty. Stanovy. Dostupné na: <https://www.top09.cz/dokumenty/stanovy/> (9. 4. 2021).

TOP 09. (2021b). Kdo jsme. Dostupné na: <https://www.top09.cz/kdo-jsme/> (9. 4. 2021).

TOP 09. (2021c). Proč nás volit. Nejvyšší čas na změnu. Dostupné na: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/nejvyssi-cas-na-zmenu/> (9. 4. 2021).

TOP 09. (2021d). Proč nás volit. Programová východiska a principy. Dostupné na: <https://www.top09.cz/proc-nas-volit/programova-vychodiska-a-principy/> (9. 4. 2021).

Literatura

Bäck, H., & Debus, M. (2016). *Political parties, Parliaments and legislative speechmaking*. London: Palgrave Macmillan.

Bäck, H., Debus, M., & Müller, J. (2014). Who takes the parliamentary floor? The role of gender in speech-making in the Swedish Riksdag. *Political Research Quarterly*, 67(3), 504-518.

Balík, S., et al. (2010). *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

- Balík, S., Pink, M., & Voda, P. (2019). *Parlament s lidskou tváří: biografické aspekty české legislativní politiky*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.
- Celis, K. (2007). Substantive representation of women: the representation of women's interests and the impact of descriptive representation in the Belgian parliament (1900-1979). *Journal of Women, Politics & Policy*, 28(2), 85-114.
- Celis, K., Childs, S., Kantola, J., & Krook, M. L. (2008). Rethinking women's substantive representation. *Representation*, 44(2), 99-110.
- Dolezal, M., Ennsner-Jedenastik, L., Müller, W. C., & Winkler, A. K. (2016). Analyzing manifestos in their electoral context: A new approach applied to Austria, 2002–2008. *Political Science Research and Methods*, 4(3), 641-650.
- Gelnarová, J. (2010). Reprezentace žen v politice z pohledu politické teorie aneb "Co všechno znamená, když se řekne, že ženy jsou v politice podreprezentovány?" *Acta Politologica*, 2(2), 120-135.
- Hargrave, L., & Langengen, T. (2020). The Gendered Debate: Do Men and Women Communicate Differently in the House of Commons? *Politics & Gender*, 1-27.
- Hašková, H., Křížková, A., Linková, M., et al. (2006). *Mnohohlasem: vyjednávání ženských prostorů po roce 1989*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR.
- Heywood, A. (2005). *Politická teorie*. Praha: Eurolex Bohemia.
- Linek, L., Císař, O., Petrušek, I., & Vráblíková, K. (2017). *Občanství a politická participace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) v koedici se Sociologickým ústavem AV ČR.
- Mensah, E. O., & Wood, S. F. (2018). Articulations of feminine voices in Ghana's parliament: a study of the Hansard from 2010-2011. *AFRREV LALIGENS: An International Journal of Language, Literature and Gender Studies*, 7(2), 61-77.
- Power, M., & Berardone, M. (1998). Speaking in Parliament: first speeches of men and women. *Journal of Applied Social Behaviour*, 4(2), 42-55.
- Renzetti, C. M., & Curran, D. J. (2003). *Ženy, muži a společnost*. Praha: Karolinum.

Říchová, B. (2002). *Úvod do současné politologie: [srovnávací analýza demokratických politických systémů]*. Praha: Portál.

Svačinová, P. (2018). *The life cycle of party pledges in Czech coalition governments*. Brno. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Disertační práce. Dostupné na: <https://is.muni.cz/th/cd5ej/> (9. 4. 2021).

Šprincová, V. (2017). *Analýza výsledků voleb do Poslanecké sněmovny PČR 2017 z hlediska zastoupení žen*. Fórum 50 %, 1-19. Dostupné na: https://aa.ecn.cz/img_upload/666f72756d35302d6669313030313139/analyza_sne_movna_2017_vysledky.pdf (9. 4. 2021).

Tremblay, M. (1998). Do female MPs substantively represent women? A study of legislative behaviour in Canada's 35th Parliament. *Canadian Journal of Political Science/Revue canadienne de science politique*, 435-465.

Přílohy

Tabulka 1: Seznam kategorií, subkategorií a jednotlivých témat (policy oblasti)

Ekonomika	ekonomika (obecně)	ekonomická politika (obecně), zahraniční obchod, inflace, úroková míra, čerpání evropských fondů
	trh práce, nezaměstnanost	nezaměstnanost (obecně, mladí, ženy, starší, nemocní), právo na práci, rekvalifikace, sociální podnikání
	trh, liberalizace	kapitalismus, ekonomika volného trhu, zaměstnavatelé, majetek, role státu v ekonomice, železnice, letecká doprava, veřejné zakázky státu, průmyslová politika státu
	globalizace	globalizace, otevřený světový trh, světový obchodní systém, export, zahraniční obchodní politika
	finanční sektor, banky	boj se světovou ekonomickou krizí, státní politika ve vztahu k bankám
	ekonomika, byznys	podpora firem, turismu, živnostníkům
	ekonomika - zaměstnanci	zaměstnanost, práce na částečný úvazek, platy, mzdy, odstupné, pracovní doba, placené volno
	spotřebitelé/bydlení	ochrana spotřebitele, náklady na bydlení, nájmy, bytová výstavba, bydlení
	zemědělství	zemědělství, lesnictví,
Sociální stát	sociální stát (obecně)	kvalita života, sociální politika, sociální stát, spravedlnost, rovnost,

		prevence, ochrana před lichvou, hazardem atd.
	podpora nezaměstnaných	podpora v nezaměstnanosti
	systém zdravotnictví	zdravotní systém, zlepšení zdravotní péče, zdravotní pojištění, nemocnice
	práva a povinnosti jednotlivců ve zdravotnictví	práva pacientů, prevence, zdravý způsob života, dárcovství, nemocenská
	ošetřovatelství a péče o zdravotně postižené a seniory	péče o seniory a zdravotně postižené, příspěvky na péči, hospice
	penze	penzisté, penzijní reforma, důchod, zvýšení věku odchodu do důchodu, částečný důchod, zvýšení důchodu, soukromé penze
	rodina, děti, mládež	podpora rodin, příspěvky, plat pro matky, porodné, mateřský a rodičovský příspěvek, podpora single rodičům, péče o mládež, startovací byty pro rodiny, pěstounská péče
Rozpočet a daně	rozpočet, deficit rozpočtu	finanční politika, deficit rozpočtu, omezení vládních výdajů
	daně obecně	daňová politika obecně, daňová reforma obecně
	daně pro jednotlivce	daň z přidané hodnoty, daň z příjmu fyzických osob, daň z nemovitostí atd.
	daně pro firmy	daň z příjmu právnických osob
Vzdělávání	vzdělání obecně	vzdělávací politika, financování škol,

		mzdy učitelů, knihovny
	školky, předškolní vzdělávání	péče o děti ve školkách i doma
	základní a střední školy, učňovské vzdělávání	školní infrastruktura obecně, studenti, mimoškolní aktivity děti, učitelé, stravování
	vysoké školy a univerzity	vyšší vzdělání obecně, věda, výzkum, školné, studium v zahraničí
	vzdělávání dospělých	večerní kurzy, další vzdělávání
Kultura a sport	kultura a umění	kultura a umění obecně a jejich financování
	sport a volný čas	profesionální a amatérský sport a jeho financování
Bezpečnost	boj proti zločinu obecně	zločin obecně
	trestní stíhání	policie obecně, zpravodajská služba
	tresty	přísnější tresty obecně, svědci, domácí násilí
	prevence zločinnosti	prevence zločinnosti obecně
	ekonomická zločinnost	zločiny úředníků a v byznysu
	terorismus	terorismus obecně
Obrana	armáda obecně	armáda obecně, domácí mise
	armáda, zahraniční země	zahraniční úkoly v armádě, export zbraní
Zahraniční politika	mezinárodní spolupráce a organizace (mimo EU)	mezinárodní spolupráce a právo obecně
	bilaterální vztahy	vztahy s jednotlivými zeměmi
	válka, mír	válka obecně
Evropa	Evropa obecně	evropská integrace obecně
	Evropská unie	Evropská unie obecně
Infrastruktura	silniční doprava	pozemní komunikace obecně, cyklisté, chodci, obchvaty, řidiči

	veřejná, železniční, letecká a vodní doprava	železniční síť, hromadná doprava, letiště, vodní cesty
	dodávky energie	dodávky energie obecně, ceny energií
	telekomunikace	telekomunikační infrastruktura
	infrastruktura	infrastruktura obecně
Společnost	rovnost genderu	obecně diskriminace, genderová rovnost
	partnerství, manželství, sexuální orientace	tradiční manželství, partnerství, adopce, rozvod, práva homosexuálů
	interrupce, bioetické otázky	Interrupce, genetika, eutanázie, antikoncepce
	náboženství, křesťanství, církve	náboženská víra obecně, financování církví, sekty, církevní školy
	cenzura	cenzura omezení svobody projevu a další cenzury, prostituce
	extremismus, vztah k bývalému režimu	oběti nacistického a komunistického režimu, pravicový a levicový extremismus, komunisté
	menšiny	menšiny obecně, rasismus a xenofobie k menšinám
	občanská, lidská a ústavní práva	občanská, lidská a ústavní práva obecně
	média	svoboda tisku, veřejnoprávní a soukromá média
	patriotismus, nacionalismus, vlast	patriotismus, nacionalismus obecně, domov
Ochrana životního prostředí	environmentální politika obecně	životní prostředí, ekologie obecně
	opatření proti ničení životního prostředí	ekologická daň, recyklace, omezení dopravy, ochrana
	klima	ochrana klimatu obecně
	ochrana zvířat	ochrana zvířat obecně

Reforma institucí	politický systém, systém vládnutí, participace	institucionální a ústavní reforma obecně
	chování politiků, korupce a skandály	politická kultura obecně, platy politiků, patronáž
	nižší územně správní celky	kraje, města a obce obecně
	administrativa, veřejné služby, státní úředníci	veřejné služby obecně
	reforma parlamentu	parlamentní reforma obecně
	reforma politických stran	vnitrostranická demokracie, financování stran
	reforma volebního systému	volební systém obecně
	přímá demokracie, referendum	přímá demokracie obecně
	reforma soudnictví	reforma soudnictví obecně, soudy, státní zastupitelství
Imigrace	imigrační politika obecně	cizinci obecně, cizinecká policie
	azylová politika, uprchlíci	azyl, uprchlíci obecně
	integrace cizinců	integrace imigrantů obecně
	přiznávání občanství cizincům	národnost obecně
	islám, muslimové	islám a muslimové obecně
	zločinnost a cizinci	zločinnost cizinců
	sociální a zdravotní systém a cizinci	sociální a zdravotní systém pro cizince
	vzdělávání cizinců	cizinci a jazyk
	cizinci a trh práce	práce pro cizince
	anti-rasismus	rasismus a xenofobie vůči imigrantům

Zdroj dat: Svačinová, 2018, s. 225-230